FEMINIST

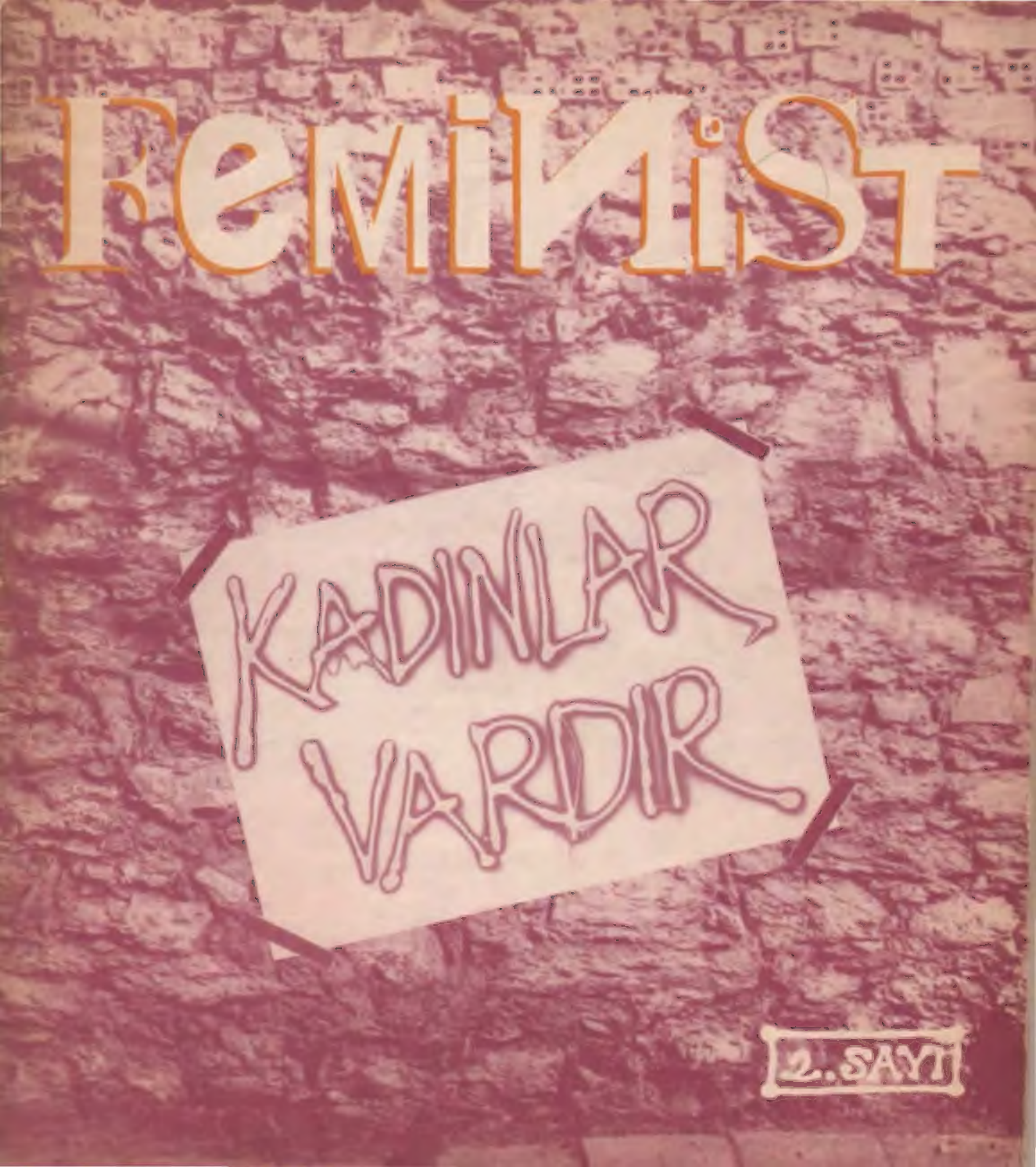

2. SAYI

BİR 8 MART RÜYASI

FEMİNİST
Arada bir çıkar

2. Sayı Mayıs 1987
Fiyatı: 500 TL (KDV dahil)

KADIN ÇEVRESİ YAYINCILIK AŞ. adına
Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Handan Koç
Adres: Klodfarer Caddesi 41/36
Servet Han Cağaloğlu - İSTANBUL
Baskı: Ayhan Matbaacılık

MERHABA,

DÜZENLİ Mİ, DÜZENSİZ Mİ, KAÇ AYLIK FALAN DERKEN İŞTE İKİ AY GİBİ BİR SÜRE SONRA FEMİNİST YİNE ÇIKTI.
İLK SAYIDAN SONRA FEMİNİST HAKKINDA SÖYLENENLERİ VİLDAN TOPARLAYIP YAZDI.
BU SAYININ BÜYÜK ÇOĞUNLUĞUNU HEPİNİZİN DUYDUĞUNU UMDUĞUMUZ "DAYAĞA KARŞI KAMPANYA"YA AYIRDIK. BU YAZILAR ARASINDA ÜÇ KADININ TANIKLIKLARI DA VAR.
AYRICA MASALIMIZ, KADINLIK, İNSANLIK, MİSAFİRLİK, ÇİRKİNLİK, KARANLIK, SEVGİ ÜZERİNE YAZILARIMIZ DA VAR.
BU SAYIDA BİZİM İÇİN SEVİNDİRİCİ BİR OLAY DA HAFİZE VE GÜLAY'IN, DERGİMİZİ BEĞENEREK YAZI YOLLAMALARI OLDU.
BİR YANDAN KAMPANYA, BİR YANDAN DERGİ HAZIRLIĞINI SÜRDÜRÜRKEN EŞCİNSEL, TRAVESTİ VE TRANSSEKSÜELLER BİR AÇLIK GREVİ BAŞLATTILAR. ONLARIN DİRENİŞLERİNİ DE HANDAN ANLATTI.
MERAK EDENLER İÇİN; FEMİNİST'İN İLK SAYISINI 2600 BASMIŞTIK, HEPSİ SATILDI.
BU SAYIMIZI DA 3000 BASIYORUZ.
BİZLERLE TANIŞMAK VE TARTIŞMAK İSTEYENLER İÇİN 31 MAYIS PAZAR GÜNÜ SAAT 15⁰⁰'DE BİLSAK'TA TOPLANTIMIZ VAR.

TEKRAR NE ZAMAN GÖRÜŞEBİLECEĞİMİZİ BİLMİYORUZ AMA ÜÇÜNCÜ FEMİNİST'TE BULUŞMAK ÜZERE.

FEMİNİST'e neler söylendi?

8 Mart'ta FEMİNİST çıktı, o günden bugüne çeşitli çevrelerden FEMİNİST'e bir şeyler söylendi, yazıldı, çizildi, mektuplar geldi... *"Mastürbasyonunuzu yapıyorsunuz, bu yaptığınız bireysel tatminden öte bir şey değil". "Başka kadınlara ulaşmak gibi bir derdiniz yoksa yazdıklarınızı birbirinize gönderseydiniz." "Erkek düşmanlığı yapıyorsunuz." "Sevgisiz bir ortama sevgisizlik saçıyorsunuz." "Ciddiye alınacak bir yanı yok." "Elinize sağlık, iyi ki böyle bir dergi var." "Daha radikal olabilir." "Çok amatör, uzman değil." "Sevimli bir dergi pembe-mor iç çamaşıra benziyor"* vs. Bunlar kulağımıza gelenler, okuduklarımız... *"Elinize sağlık, dergiye bizden de bir yazı"* diyenlerden tutun da çeşitli yaklaşımlarla sonunda *"Ne yapmaya çalışıyorsunuz, derdiniz kiminle"* gibi farklı ama beklediğimiz şeyler söylendi. Politika yapmanın ya da herhangi bir iş yapmanın biçimlerine, verilerine de bana göre kadın açısından yaklaşmak gerekiyor. (Bunu söylerken herhangi bir politik eğilimi özel olarak meşrulaştırmıyorum, bir genelleme olarak getiriyorum)

Evet bana göre de dışımızdaki bütün kadınları kurtarmak ya da bütün kadınlara ulaşmak iddiasıyla FEMİNİST çıkmadı. Bir kadın olarak kendi kurtuluşumun kendi hayatımı feminizm açısıyla politize etmekle mümkün olduğunu, ama sadece bunu kavramamın kurtulmam için yeterli olmadığını bildiğimden (yani feminist olduğum için kurtulmuş bir kadın olmayacağımdan-çünkü içinde yaşadığım dünya hâlâ ben bunu kavrasam da erkek egemen bir dünya olduğundan) kadınların kendi hayatlarını özel olarak bu anlamıyla politize etmeleri beni tabii ki ilgilendiriyor.
Kurtuluşumun kadınların her alandaki erkek egemenliğine, dolayısıyla hayatlarındaki tek tek erkeklere ve onların ideolojilerine karşı özel olarak verecekleri mücadeleye bağlı olduğunu biliyorum ama birilerinin birilerini kurtarma misyonuna soyunması bana öyle geliyor ki kimseyi kurtarmıyor. FEMİNİST birilerini kızdıracaktı tabii ki, bu böyle olmasaydı ben kızgınlık duyardım.. Çünkü feminizmi kadınların lehine ve bu anlamıyla ayrımcı bir politik eğilim diye tanımlamak bana iyi geliyor. Kadınlar ne zaman üzerlerinde kurulu egemenliğe karşı, kendi kurtuluşları için bir şeyler söylemeye başlamışlar hep birilerini kızdırmışlar. Çok kızan bizden yana fazla bakmasın ne yapalım...
Dolayısıyla FEMİNİST'e genel olarak erkeklerden düşmanlık bekliyordum aslında, ama bu saldırıların kadınlardan da gelmesi biraz yaralamıyor değil insanı.. ve üstelik her alanda kadınlara yapılan düşmanlık bu kadar yaygın ve meşruyken Cumhuriyet'ten Füsun Özbilgen ve Güneş'ten Gülseli İnal'ın FEMİNİST'e erkek cephesinden bakmaları hem yaralıyor hem kızdırıyor. Kadınların kadın oldukları için, aileden devlete, siyasetten sanata kadar her alanda yaşadıkları erkek egemenliğini bence "bu dünyada nasıl ilkel adamlar varsa kendini bilmez kadınlar da var" yaklaşımı açıklamıyor. Ama kadın olduğun için rahat ellenebilir duruma düştüğünü ifade ettiğinde de bunu "kadınların aşağılık duygusu", "kadınların kompleksi" diyerek aşağılamak ve bu kadınlık durumunu bu şekilde açıklamak da kadın açısından kadınlara bakmak olmuyor. Bu kadar erkeklerin yanından kadınlara bakıldığında Füsun Özbilgen'e erkek dostların mı yoksa kadın dostların mı daha fazla diye sormak çok kötü gelmiyor bana.. Bu arada Gülseli İnal'a da bir şeyler söylemeden geçmek istemiyorum.. eğer birilerinin kızı, birilerinin karısı, birilerinin annesi olunduğunda dünyaya sevgi saçılsaydı, bu çoktan olurdu.. Kadınlar zaten çok eskilerden beri ve bugün hâlâ birilerinin kızı, birilerinin karısı, birilerinin annesi.. Kaldı ki egemen olarak yaşanan sevgi, aşk, kadınlar açısından bakıldığında çok iktidar içeren bir durum.. Kadınların baskı altında tutuldukları bir dünya bana kalırsa "sevgi" dolu bir dünya olmayacak..
FEMİNİST'e dayanışmacı şeyler de söylendi.. *"... çok güzel olmuş, elinize sağlık. Tatlı pembe-*

eflatun karışımı renginden, dizgi/çizgisine yazılarından yaklaşımına kadar her şeyiyle insanın içini ısıtıyor. ...malum, zaman zaman düzensiz 'kanamalar' yalnız 'gecikme' yönünde değil, aksi yönde de olur... Hepinize bol mutluluk, bol keyif ve yayının uzun ömürlü olması dileklerimle sevgiler.." Şirin Tekeli.

"...O üçüncü sınıf teknik yapıdaki, o ne şartlar altında yayımlandığı yüzünden okunan dergiyi vapur iskelesindeki (Üsküdar) gazete bayisinde gördüğüm an kaptım. Bir solukta okudum, her yazının altındaki ismi öptüm. ...Benimle (çocuk, yaşlı, kadın, erkek kim olursa) konuşan altıncı dakikada kendini bu konunun içinde buluyor. Çılgınca bir propaganda yapıyorum..." Özcan Gülelçe (Özkan) *"1. sayınızı aldım ve zevkle okudum...feminist değilim sizi destekliyorum."* Suna Aydın. *"Gerçekten de kadınların seslerini yükseltmeleri ve onları yöneten-ya da öyle olduğunu sanan kocakafalıların karşısına dikilerek 'ben de varım' demelerine aracı olmanızı takdir etmemek elde değil..."* Ilgın Bengü.

"...Unutmadan söyleyeyim annem makinedir, yoksa dayanabilir mi bu kadar ağır tempoya.. Babam bizimle tartışmaz çünkü dava aleyhine döndüğü an frekansı yükselir. Biz susarız o kazanır. (En büyük o) Çünkü onun gözünde susmak kaybetmektir. Annemin gözünde kazanmak susmak, çünkü bilir ki susmazsa yalnız kalır. (Gerçi daha mutlu olacağını bilmez) Herşeyin bir bedeli vardır aslında... Bizler nasıl öğrendiysek kendi paramızı kendimizin kazanabileceğini, sizler de öğrenmelisiniz kirli çamaşırlarınızı yıkayabilmeyi, yemeğinizi pişirebilmeyi ve çocuk istediğiniz zaman onu kendiniz yetiştirebilmeyi." Alev Çokaran.

"Dün okuldan gelirken gazetecide derginizi gördüm. Bir gün aç kalmayı göze alarak ve harçlığımdan 350 TL'ye kıyarak aldım. Çok iyi yapmışım... Umarım 'arada bir çıkar' yerine 'sıksık çıkar' yazısı yazılır". Dilek Bozkurt.

"Evli ve çocuklarını yetiştirmiş bir emekli okurunuzum. Sizlere yolunuzda başarılar dileyerek başlamak istiyorum sözlerime. Öylesine zor, saldırıya açık bir savaşa girmişsiniz ki, onbinlerce yıllık koşullandırmanın sonucu kendi haline razı olmuş (hele törelere bağlı ülkemizde) kadınlarımız ezildiklerini bile bile size yardımcı olmaktan, yanınızda yürümekten kaçınacaktır. Ama herkes inandığı yolda yürümeli. 'Bir avuç' dedikleri çevreniz doğal olarak genişleyecektir. Yazılarınızı tekrar tekrar okudum: hemen hepsi gerçek ve haklı. Ancak bence, hele ilk çıkarken basında, çevrede saldırılara neden olacak batıcı, irkiltici sözcüklerden kaçınmalıydınız... Hepinize yolunuzda tekrar başarılar"... Nafize Öztürk.

"...Neden yazıyorum? Doğal ki elime FEMİNİST geçtiği için. Ölmeden önce, memlekette içi dışı mosmor bir derginin çıkacağına ilişkin tüm ümitlerimi yitirmeye başlarken, beklenmedik anda (hayır, hayır tam da artık çıkmasını beklediğim anda) FEMİNİST'le karşılaşmak hoş oldu. Dergiye ilişkin ileri bir tarihte burada bir grup arkadaş tartışıp ortak düşünce ve önerilerimizi sizlere iletmek istiyoruz"... Almanya'dan Ayşe-Diler-Reyhan-Binnur adına Fatoş... vs. Erkeklerden gelen mektupları dergimizin sayfaları sınırlı olduğu ve sınırlı sayfaları kadınların söylediklerine ayırmak daha anlamlı geldiği için özel olarak kullanmadım. Düşmanlık gibi anlaşılacak, anlaşılsın. feminizmi ayrımcı gördüğümü söyledim başında...

Bu arada orada burada geçen yazılardan, konuşmalardan anlaşılmadığını zannettiğim için kısaca belirtmek istiyorum, vajina sadece derginin isim önerileri arasında konuşulmakla kalmadı. FEMİNİST'in 15. sayfasındaki fotoğrafta kadınlar vajina işareti yapıyorlardı.

VİLDAN

"KADINLAR D

4 Nisan Cuma günü gazetelerde "feministlerin öfkesi", "karının sırtını sopasız bırakmamak gerek sözü mahkemelik oldu" vb. başlıkları ile geçen haberlerde öfkemiz yeterince yansıyor muydu bilmiyoruz. Olayı ilk olarak Hürriyet gazetesinde, 8 avukat kadının Çankırı asliye hukuk hakimi Mustafa Durmuş'u protesto ettiğini okuyarak öğrendik. Haberde yeterince bilgi yoktu, daha fazla bilgi edinmek için, hem tepki gösteren avukat kadınlarla konuşmaya, hem de mahkeme kararını bulmaya karar verdik. Ankara Barosu dergisi ilginç kararlar bölümünde aynen şöyle yazıyordu;

"....mahkememiz ise 9-10 yıl gibi uzun süren bir evlilikten 3 çocuğu bulunan ve halen de dördüncü çocuğa hamile bulunan bir kadın, kocası geçimsiz de olsa kendisiyle halen cinsi ilişkide bulunduğu, çocuklarına az çok elinden geldiğince bir Türk atasözü "Küze susuz ev sözsüz" olmaz misali de arasıra kavganın evliliğin tadı tuzu olduğu aralarında geçimsizliğin çekilmeyecek halde olmadığı çocuklarının anasız ya da babasız bırakılmasının çocuklar yönünden daha da sakıncalı olduğu arada bir kavganın evliliği pekiştireceği halen yaşayan çocukları ile doğacak olan çocukları için evliliğin devamının daha da hayırlı olacağı. Anadolu'da çok dikkatimi çeken bir söz var birçok yerde duydum hele İç Anadolu'da çok söylenir. 'Karının sırtını sopasız karnını sıpasız bırakmamak gerek' derler. Yörenin sosyal ve ekonomik şartlarına ve hayat standartlarına davacının anlatımlarına pek aykırı olmadığı geçimsizliklerinin davalı boşanmayı kabul etse de bile çekilmez dereceye varmış şiddetli geçimsizlik olmadığı yakın zamanda hamile olması en iyi delil olduğundan davanın reddi gerekeceği..."

Kararda bütün bir kadın cinsinin aşağılanması ve dayağın meşrulaştırılması sözkonusuydu. Eskişehirli avukat kadınların çıkardığı sesi devam ettirmeye ve hakime karşı manevi tazminat davası açmaya karar verdik. Çünkü olay basit bir boşanma isteğinin reddi ve muhatap da yalnızca olayda adı geçen kadın değildi. Koskocal bir hakim "kadının sırtını sopasız karnını sıpasız bırakmamak gerek" sözünü mahkeme zabıtlarına geçirerek kararına gerekçe yapabiliyordu. Muhatap aynı zamanda bizlerdik ve sessiz kaldığımız sürece daha nice hakimler nice benzer kararlar verebilirdi. Dava açmak gerektiği düşüncesine biz FEMİNİST dergisinden kadınların dışında, gerek İnsan Hakları Derneği'nden gerekse kişisel olarak katılan birçok kadın oldu. 3 Nisan günü davayı açtık. Tabii bu da kolay olmadı. Kadınların dayak yemesinin meşrulaştırıldığı bir toplumda dayağa, aşağılanmaya tepki göstermek, boşa kürek çekmek ya' da ayrıntı bir iş sayılabiliyordu. Herhalde olayın en güzel yanı davayı açtıktan sonra bile birçok kadının tepki duyduklarını ve dava açmak istediklerini söylemesiydi. Bir diğer iyi yan da ertesi gün haberin hemen bütün gazetelerde yer almasıydı. Belki bir yerlerde başka kadınlar tepkimizi duyup farklı olaylarda seslerini duyurabilirlerdi. Dava açacağımız gün adliyeye

DAYAN

AYAĞA KARŞI

gitmeden önce dergimize gelen bir mektubu okumuştuk; "Ben çocuklarımı büyütüp, yetiştirmiş emekli bir kadınım. derginizi okudum. hepinizin yazılarınızda haklı olduğunuz birçok yan var ama çok zorlu, uğraştırıcı bir işe girmişsiniz toplumun birçok kesiminden sizlere ağır karşı çıkışlar olacak" diyordu mektupta. İçten, güzel bir kadın sesiyle güne başlayıp zorlu bir gün geçirdik. Sadece bir gün değil tabii. Çankırı'daki olay da yalnızca bir örnekti. Bir gün sonra başka bir hakimin duruşmada "sen kayınpederinin yanında konuşamazsın" diyerek bir kadını azarlaması, Tekirdağ'da bir komiserin ilişki kurdukları kişilerin adlarını verdikleri için tele kızlara ateş ederek ağır yaralaması, kendisini uykudan uyandırmak için seslenen karısına tokat vurarak düşüp ölmesine neden olan adamın 1 yıl hapisten sonra serbest bırakılması vb. gibi daha

ŞMAYA"

nice olaylar var. Davalar açmakla bitmez ama açılmalı. Ve başka yollar da denenmeli sesimizi duyurmak, başka kadınlarla seslerimizi birleştirmek için derken "dayağa karşı bir gösteri yürüşü düzenlemek neden olmasın" fikrine vardık. Bu öneriyi FEMİNİST dergisi dışındaki başka kadınlara götürdüğümüzde aldığımız tepkiler çoğunlukla olumluydu. Gerçi zor bir işti yürüyüş düzenlemek, daha önce hiçbir yürüyüş organizasyonu yapmamış olarak, deneyimsizlik zordu. Ama her şeye rağmen hepimizi saran bir heyecan vardı ve çok anlamlıydı böyle bir protesto yürüyüşünün gerçekleşmesi. Anlamlıydı çünkü, Türkiye'de kadınlar ilk defa gerçek anlamda kendi hakları için yürüyeceklerdi. Ve şiddetin hammaddesi olan dayağı, yıllardır kadınları yola getirme, sindirme aracı olarak kullanılan, seslerini yükseltmemelerine neden olan dayağı protesto etmek için yürüyeceklerdi. Anlamlıydı çünkü, yıllardır hayata seyirci kalmaktan kaynaklanan o sevimli amatörlükleriyle her şeyi kendileri düzenleyip, kotarmaya çalışacaklardı.

Evet, FEMİNİST dergisinden kadınlar, bir kadın derneği kurma çalışmalarını yürütenler ve bunun dışında birçok kadın elele verip yürüyüş için uğraştık. Kalabalık kitleler umuyoruz demek yalan olur, çünkü sesimizi duyurmak biz kadınlar için yeni yeni başlayan bir şey ve bunca suskunluktan sonra da birdenbire sokaklara dökülmek olası değil. Ama 50 kişi de olsa, 100 kişi de yürüyen, bir ışık diyoruz. Komşu kapıyı çalıp dayak yediğini ve karşı çıkma isteğini ifade etmek için bir ışık...

İstanbul'da alınan dayağa karşı kampanya kararının ardından Ankara'daki kadınlar da dayağa karşı olduklarını ve Anneler Günü'nde bu kampanya ile ilgili eylemler yapmaya karar verdiler.

"Bugün Anneler Günü, tüm kadınlara geçmiş olsun" diye biten bir basın bildirisi dağıtan kadınlar, aynı zamanda dayağa karşı bir de imza kampanyası başlattılar.

Anneler Günü'nde Ankara Gençlik Parkı'na gelenler ise kadınlar tarafından yakalarına iğnelenen "annenizi seviyor, karınızı dövüyor musunuz?" rozeti ile karşılaştılar.

Filiz K.

AYAĞA KARŞI

gitmeden önce dergimize gelen bir mektubu okumuştuk; "Ben çocuklarımı büyütüp, yetiştirmiş emekli bir kadınım, derginizi okudum, hepinizin yazılarınızda haklı olduğunuz birçok yan var ama çok zorlu, uğraştırıcı bir işe girmişsiniz toplumun birçok kesiminden sizlere ağır karşı çıkışlar olacak" diyordu mektupta. İçten, güzel bir kadın sesiyle güne başlayıp zorlu bir gün geçirdik. Sadece bir gün değil tabii. Çankırı'daki olay da yalnızca bir örnekti. Bir gün sonra başka bir hakimin duruşmada "sen kayınpederinin yanında konuşamazsın" diyerek bir kadını azarlaması, Tekirdağ'da bir komiserin ilişki kurdukları kişilerin adlarını verdikleri için tele kızlara ateş ederek ağır yaralaması, kendisini uykudan uyandırmak için seslenen karısına tokat vurarak düşüp ölmesine neden olan adamın 1 yıl hapisten sonra serbest bırakılması vb. gibi daha

SMAYA"

nice olaylar var. Davalar açmakla bitmez ama açılmalı. Ve başka yollar da denenmeli sesimizi duyurmak, başka kadınlarla seslerimizi birleştirmek için derken "dayağa karşı bir gösteri yürüşü düzenlemek neden olmasın" fikrine vardık. Bu öneriyi FEMİNİST dergisi dışındaki başka kadınlara götürdüğümüzde aldığımız tepkiler çoğunlukla olumluydu. Gerçi zor bir işti yürüyüş düzenlemek, daha önce hiçbir yürüyüş organizasyonu yapmamış olarak, deneyimsizlik zordu. Ama her şeye rağmen hepimizi saran bir heyecan vardı ve çok anlamlıydı böyle bir protesto yürüyüşünün gerçekleşmesi. Anlamlıydı çünkü, Türkiye'de kadınlar ilk defa gerçek anlamda kendi hakları için yürüyeceklerdi. Ve şiddetin hammaddesi olan dayağı, yıllardır kadınları yola getirme, sindirme aracı olarak kullanılan, seslerini yükseltmemelerine neden olan dayağı protesto etmek için yürüyeceklerdi. Anlamlıydı çünkü, yıllardır hayata seyirci kalmaktan kaynaklanan o sevimli amatörlükleriyle her şeyi kendileri düzenleyip, kotarmaya çalışacaklardı.

Evet, FEMİNİST dergisinden kadınlar, bir kadın derneği kurma çalışmalarını yürütenler ve bunun dışında birçok kadın elele verip yürüyüş için uğraştık. Kalabalık kitleler umuyoruz demek yalan olur, çünkü sesimizi duyurmak biz kadınlar için yeni yeni başlayan bir şey ve bunca suskunluktan sonra da birdenbire sokaklara dökülmek olası değil. Ama 50 kişi de olsa, 100 kişi de yürüyen, bir ışık diyoruz. Komşu kapıyı çalıp dayak yediğini ve karşı çıkma isteğini ifade etmek için bir ışık...

İstanbul'da alınan dayağa karşı kampanya kararının ardından Ankara'daki kadınlar da dayağa karşı olduklarını ve Anneler Günü'nde bu kampanya ile ilgili eylemler yapmaya karar verdiler.
"Bugün Anneler Günü, tüm kadınlara geçmiş olsun" diye biten bir basın bildirisi dağıtan kadınlar, aynı zamanda dayağa karşı bir de imza kampanyası başlattılar.
Anneler Günü'nde Ankara Gençlik Parkı'na gelenler ise kadınlar tarafından yakalarına iğnelenen "annenizi seviyor, karınızı dövüyor musunuz?" rozeti ile karşılaştılar.

Filiz K.

dayak aileden çıkmadır

(Üstelik de kocanın vurduğu yerde gül bitmez!)

"bu dünyanın örgütlendiği temel ilkelerden biri şiddettir"-demek çok mu karamsar bir yaklaşım acaba? öyle bile olsa hayatın her alanındaki iktidarın, bir noktasında fiziksel şiddete dayandığı aşikâr. böyle bir durumda kadınların erkekler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılması gibi dar bir alanda düşünmek neden? zaman zaman şiddetin iki tarafında da -kurban ve uygulayıcı- olmayı seçmiş olan benim için, bu anlamsız değil. öyle ya, bize dayak atacak bir kocayı bertaraf etmiş olsak bile hangimiz sokakta hiç çimdik yemedik ve hangimiz otobüste kalçalarımıza dayanan adamın böğrünü bir dirsek darbesiyle morartmadık.

bu dünyada ve bu ülkede kadınların kendilerine yakın erkeklerden durmadan dayak yemeleri beni çok irkiltiyor. çünkü sözkonusu dayağı atanlar, "düşmanlar" değil, fedakâr babalar, erkek kardeşler, sevişilen kocalar (ya da en azından ilerde sevişilmek için seçilmiş ve ilerde sevişmek için seçmiş olan müstakbel kocalar, sevgililer, sözlüler, nişanlılar), kimi zaman da doğurulmuş oğullar. bu tür dayağı diğerlerinden ayıran en önemli özellik *meşru* sayılması; toplumsal ve ahlâkî planda ceza görmemesi. yani sokakta hiç tanımadığınız adamın biri size iki tokat atsa herkes karşı çıkar da, kendisinden iki çocuk doğurduğunuz, zamanında sizinle evlenmek için deli divane olmuş ve belki de hâlâ âşık olan kocanız ağzınızı burnunuzu kırsa, konu komşu, "ev hali" der geçer. bunun sebebi sizin yüzünüze inen yumrukların özel hayat denilen aklayıcı bir alanda savrulmuş olmasıdır. özel hayat gizlidir, üzerinde konuşulmaz, dışarı sızdırılmaz ve biz kadınların başına gelenlerin çoğu özel hayatımızda cereyan eder. o yüzden feministler yıllardır özel hayat politiktir deyip duruyorlar çünkü baskının, iktidarın olduğu her yerde politika vardır ve politikleştiremediğimiz bir şeyi nasıl değiştiririz ki!

özel hayat dediğimiz şey nedir? özel hayat aşktır; cinselliktir; "aşkın ve cinselliğin meyvası" çocukların yetiştirilmesidir; kazanılan paranın nasıl harcanacağı (nasıl kazanıldığının politikası epeydir yapılıyor) nasıl evlerde nasıl oturulacağı ve bir anlamda da en kabaca bulaşıkların nasıl yıkanacağıdır (daha da merak eden filiz'in yazısını okusun!). işte bu erkek-egemen dünyada, özel hayat aile denen bir kurumla düzenlenmiş. hani şu içine doğduğumuz ve yeniden kura kura bir hal olduğumuz, öldüğümüzde de cenazemizi kaldıran kurum. bu dünyada kadınların çoğunun tek geçinme ve varolma biçimi, ama babalarının, ama kocalarının reisi olduğu bir ailenin ferdi olmaktır. kendi başına ayakta durabilme, geçinebilme hakkını ve şansını koparabilmiş olanlarımızın bile aşkı, çocuk sahibi olmayı meşru olarak yaşayabilecekleri tek yer ailedir. babaevinden tek haklı çıkış biçimi vardır; kocaevine-dünyaevine girmek. (gerçekten de orada dünyanın kaç bucak olduğunu daha da iyi anlarız) ondan sonra koca adeta sahibimizdir. ona karşı, aile kurumuna karşı görevlerimizi yerine getirdiğimizde bizi dövme hakkına sahiptir; tıpkı babamız, erkek kardeşimiz, sırasında oğlumuz gibi. bu görevler akşama kuru fasulye pişirmekten, namusumuzu korumaya (bu rahatlıkla ölüm nedeni bile olabilir) sarhoş kocayı yatakta memnun etmeye kadar uzanır. kadın aileye ne kadar mahkumsa, dayak yeme şansı o kadar fazladır. hattâ o kadar ki, işe girebilen, bankada hesap açtırabilen, mülk alıp satabilen, sendikaya, siyasal partiye üye olabilen çağdaş kadın bile dayak karşısında pratik olarak silahsızdır, çünkü genellikle gidebileceği bir yer yoktur ve çoğu zaman fiziksel olarak daha zayıf olmasının yanında saldırmak bir yana karşı koymayı bile öğrenmemiştir. şiddet erkeklerin doğal özelliği sayılır. bazen de "zayıf" erkeğin aşağılık duygusuyla, erkekliğini kanıtlama için dayak attığı söylenir, oysa karısını, kızkardeşini dövmeyi mümkün kılan, erkeğin içgüdüleri değil, çıkarları ve iktidarıdır. (yeryüzünde genel olarak şiddetin uygulayıcısının neden erkekler olduğu ve şiddetin *toplumsal* erkek kimliğinin bir parçası olup olmadığı ayrıca ve uzunca tartışılacak bir konudur.)

kadınlardan ise bu şiddete rıza göstermeleri beklenir. zaten dayağı atan genellikle "sevgili", sevilen birisidir. öyleyse adamcağızı afişe etmek doğru olur mu? hem o dememiş miydi, beni sinirlendirme diye? diğer yandan kadınların çoğu dayak yedikleri için utanç duyarlar. tıpkı yüz kızartıcı suç işlemiş birinin bunu gizlemesi gibi. erkeğin iktidarı ona yargı ve cezalandırma hakkını da vermiştir sanki. iyice yılıp yakınmaya kalkan kadınların bir kısmı da yine dayakla tehdit edilirler. bütün bunlar kadınların dayak yemesinin üstünün örtülmesine yol açar. diğer yandan toplum dayağı erkeğin suçu değil, hakkı olarak görmektedir. işte bu yüzden dayağın varlığını sergilemek ve meşruluğunu kırmak çok önemli bir adım. ama daha da önemlisi kadınların dayağa karşı biraraya gelmelerini ve dayanışmalarını sağlayacak örgütlenmeler oluşturmak. bu konuda önümüzde, batılı kadınların sığınak deneyimleri var. sığınaklar, dayak yiyen kadınların bir süre için kalabilecekleri evler. buraların adresi herkesten, -ve özellikle kocalardan- gizli tutuluyor. türkiye'de erkeklerin karılarına attığı dayağın gerilikten "feodallikten" kaynaklandığını savunanları yalanlarcasına avrupa'nın her ülkesinde açılan bu sığınaklara her sınıf ve her ırktan kadın başvuruyor. türkiye'de dayağa karşı nasıl dayanışabileceğimiz, geçtiğimiz günlerde başlattığımız kampanya çerçevesinde yapılacak tartışmalarla ortaya çıkabilir diye düşünüyorum. kadınların erkeklerden dayak yemesinin tamamen ortadan kalkması ise, bizim kendimizin yaratacağı bir gelecekte ailenin ve kadınların ezilmesine aracılık eden bütün kurumların ortadan kalkmasıyla mümkün olacaktır.

AYŞE

"Kadın ve Yaşam"

İnsan Hakları Derneği'nin 25 Nisan 1987'de İstanbul'da düzenlediği Kadın ve Yaşam Paneli'nde Şirin Tekeli'nin sunduğu konuşmanın aşağıda sadece dayak ile ilgili kısmından bir bölümü yayımlıyoruz:

"Benim bugün, hava muhalefeti nedeniyle gecikmiş olarak 8 Mart Dunya Kadınlar Günü'nün kutlanması amacıyla biraraya gelmiş olduğumuz için uzerinde asıl durmak istediğim konu, Turkiye'de kağıt uzerinde, erkeklerle "eşit" haklara sahip oldukları yazan kadınların uğradıkları haksızlıklardır. Bır cins grubu olarak kadınların Türkiye'de ınsan haklarından yoksun bırakıldığını iddia ediyorum. Ve İnsan Hakları Derneği'nin, bu olgunun bilincindeki herkesle, özellikle doğrudan haklarından yoksun bırakılmış olanların kendileri, yani kadınlarla birlikte üzerinde durması, mücadele vermesi gereken ana meselelerden birinin kadınlara cinsiyetleri nedeniyle sistemli olarak uygulanan ayrımcılık olduğunu ileri sürüyorum.

İşkence. İnsan Hakları Derneği'nin üzerinde önemle durması gereken ve durduğu bir konu, biliyorsunuz, işkencedir. İşkence, aynı anda insanın hem sağlığını, hem güvenliğini hem de onurunu ayaklar altına alan ve bu amaçla yapılan bir *fiziki şiddet* uygulamasıdır. En büyük insanlık suçudur. 1980 ler Türkiye'sinde işkence uygulamasına, sapık ilişkiler sonucu kişilerin kişilere uygulayabileceği işkence olaylarını takip etmek, işkence suçlularını yakalamak ve cezalandırmakla görevli kamu yetkililerince, bizzat onlar tarafından, polis karakollarında, cezaevlerinde girişildiği görüldü. Gözetim altında, tutuklu ya da mahkum kişilerin de tüm ınsanlar gibi temel haklardan yararlanma hakları bulunduğu için, bu olaylar kamuoyunda infial uyandırdı ve yer yer işkenceciler hakkında davalar açıldı. Ancak, işkencenin yukarıda verdiğimiz tanımı kabul edilirse, toplumdaki en yaygın *fiziki şiddet*, yani işkence uygulamasının, kamu görevlileri eliyle yapılanlar olmadığını kabul etmek gerekir. Bence Türkiye'deki en yaygın işkence biçimi, dayaktır. Dayak, güçlunun guçsüze, iradesini ikna yoluyla kabul ettiremediği durumlarda, onun iradesini dize getirmek için uyguladığı fiziki şiddetin bir biçimidir ve adeta günlük hayatın olağan bir parçası olacak kadar yaygın şekilde kullanılmaktadır. Okullarda, kahvelerde, sokaklarda, spor sahalarında, yanı hepsı kamuya açık yerlerde maydana gelen saldırı ve dayak olayları "ahvali adıye"dendır. Ancak, bu gibi olaylar kamuya açık yerlerde olduğunda, kamu görevlilerinin olaya müdahale etmesi ve saldırganları adalete teslim etmesi gerekir. Ayrıca bu tür olaylar kamuya açık yerlerde, tanıklar önünde meydana geldiği için basında haber niteliği kazanmakta, kamu vicdanının harekete geçmesi sözkonusu olmaktadır. Ancak bunlardan çok daha yaygın bir başka dayak biçimi vardır ki, bu insanların "özel" hayatı sayılıp, toplumun denetimi, gözetimi dışında kalması gerektiği kabul edilen bir alanında yani *ailede* meydana geldiği için buna kimse müdahale etmemektedir. Bu, zaman zaman büyüklerce çocuklara ve sık sık fiziki yönden güçlü erkeklerce, bu yönden daha guçsüz kadınlara atılan dayaktır. Ama bu olaylar "özel" hayatla ilgili göruldüğünden, ne dayak yiyen çocuk ve kadınların kendileri ne de olaya kulak misafiri olan ya da olayın ertesi gunü, gözleri morarmış, yara bere içindeki mağdurları gören komşular tarafından adalete intikal ettirilmektedir. Dayağı, haydi, haydı içermesi gereken "kötü muamele" Medeni Kanun'a göre bir boşanma nedenidir. Ama ilerde değineceğim nedenlerle çoğu kadın, dayak yediği için boşanma yolunu seçeceğine, olayı örtbas etmekte, böylece gerçekte çok yaygın olan bir "işkence" olayı toplumca görmezlikten gelinmekte, yok sayılmaktadır. Dahası, kahramanı ünlü bir halk sanatçısı olduğu için dayak olayının basına yansıdığı birkaç ender durumda da ilgililer bu olayı, "erkek adam kadını sever de döver de, buna kim karışır" bahaneleriyle açıkça örtbas etmeye, önemsizleştirmeye çalışmaktadırlar.

Neden? Nasıl olabiliyor bu? Çünkü, toplumdaki yerleşik kültür, erkek egemen, şiddeti onaylayan, cinsiyetçi kültur, kadınların dayak yemesini olağan

karşılamaktadır. Çoğunuzun bildiği gibi, kamu oyu son günlerde böyle bir kadın dayağı olayının devletin "adalet dağıtmakla" görevli bir yargıcı tarafından bu kültüre yaslanarak nasıl haklı çıkarılabildiğini meşrulaştırılabildiğini hayret ve dehşetle öğrendi.

Türkiye'deki yerleşik kültür nedeniyle kadın dayağının çok yaygın olduğunu tahmin edebiliyoruz, ama elimizde bunun gerçek boyutlarını saptamaya olanak veren kapsamlı araştırmalar yok.

Türkiye'de biz henüz, hiçbir şekilde meşrulaştırılamayacak bir işkence türü olan kadın dayağı olayını gün ışığına çıkarma aşamasındayız. Çözüm yolları üzerinde, ilerde durmak istiyorum. Ancak şimdi ortaya atmak istediğim bir hipotez var: Bir toplumda çocuk ve kadınlara karşı uygulanan şiddet, yani dayak ne kadar yaygın ve toplum bu konuda ne kadar duyarsızsa, o toplumda erkekler arası şiddetin ve giderek kamu yetkililerince uygulanan işkencenin o kadar yaygın olması beklenir. Eğer bu sosyolojik eğilim saptaması doğru ise, o zaman işkenceye karşı olmak, şiddetin bütün biçimlerine, bu arada özellikle fiziki yönden güçsüzlere, yani çocuklara ve kadınlara uygulanan dayağa, aynı kararlılıkla karşı çıkmayı gerektirir.

Kadınlara yapılan haksızlıkların baş sorumlusu da, bunu ister kapitalist toplum düzeni, ister "Allah'ın emri" diye açıklamaya çalışalım, erkekleri toplumun egemenleri yapan cinsiyetçi toplum ilişkileri ve bu ilişkilere, karşı çıkmadıkları, değiştirmeye çalışmadıkları sürece, kadınların ezilişinden çıkarı bulunduğunu düşünmemek için hiçbir nedenimiz bulunmayan erkeklerdir. Konuşmamın bu bölümünde, dayak konusuyla ilgili olarak, İnsan Hakları Derneği olarak olsun, başka gruplar, özellikle kadın grupları olarak olsun, ne yapılabileceğine ilişkin birkaç şey söylemek istiyorum.

1. Kadın ve çocukların, özel denilen yaşamda dayak nedeniyle çektikleri acıların azaltılabilmesi için, her şeyden önce böyle bir toplumsal sorunun varlığını kabul etmek gerekiyor. Bu gerçek kabul edilirse, bütün toplumsal sorunlar gibi çözümsüz olmadığı görülecektir. Başımızı devekuşu gibi kuma gömmekse sorunların ağırlaşarak sürmesinden başka işe yaramaz.

2. Sorunun varlığı kabul edilince, kısa ve uzun vadeli çözüm arayışları gündeme gelecektir. İlk atılması gereken adım, olayın gerçek boyutlarını ortaya çıkarmak olmalı. Ama bu konuda araştırma yapmak zordur: insanlar, dövüldüklerini açıklamak istemezler, hele çözümsüz iseler bunu gizlemek istemeleri daha da anlaşılır bir durumdur. Onun için bu tür araştırmaların, kadınlararası dayanışma bağlamında yapılması gerekir.

3. Olayın boyutları görüldüğünde, yine kadınlar arası dayanışmadan yola çıkılarak yapılabilecek başka işler vardır. Batı'da kadın hareketi içinde mali kaynak ve psikolojik dayanışma koşullarını yaratabilen kadınlar, dayak yemiş kadınlar için, kısa vadede, dayak yedikleri ortamdan çıkıp, kendilerine gelmeleri ve kurtuluş yolları arayabilmelerini sağlayan "SOS-yardım" merkezleri ve "sığınaklar" ya da "kadın evleri" kurdular.

4. Bazı ülkelerde bu sığınaklara kamu gücü, özellikle belediyeler destek oldular. Sığınak için uygun bina tahsisi, sağlık elemanı tahsisi dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı zorunlu güvenlik önlemlerinin alınması vb. konularda yerel yönetimle kadın grupları işbirliği yaptılar.

5. Kuşkusuz bu gibi yapılar sorunlara ancak geçici bir çözüm sağlayabilir. Kadınlar ve sığınaklarda 3-5 günle 1-2 ay arası bir süreyle barınabilirler. Sonra ne olacaklardır? Çözüm kadının kendini toparladıktan sonra yeniden, dayak yediği ortama geri dönmesi mıdır? Çoğu zaman değildir. O zaman bu kadınlara ve çocuklarına, iş, yerleşecek yer, yeni bir hayata başlamanın olanakları sağlanmalıdır. Kadın boşanmaya karar verdiğinde, hukuk danışmanlığı, iş için yeniden eğitim, psikolojik rehberlik gibi birçok desteğin sağlanması gerekecektir. Bunlar ise, kadınlar arasında bütün bu uzman becerilerin seferber edildiği örgütlü bir dayanışma ağı oluşturulması demektir.

6. Ancak iş burada da bitmez. Asıl zor olan bu gibi girişimlere kamuoyu desteğinin kazanılmasıdır. Çünku Batı ülkelerinin deneylerinden bildiğimiz, sığınaklardan geçerek bağımsızlaşmaya çalışan kadınların, çoğu zaman eski kocaları tarafından taciz edildikleridir. Burada, "Karı-koca arasında olan bitene toplum kayıtsız mı kalmalıdır?" Kalabilir mi?, Toplumsal baskı "ailenin" sürdürülmesinden yana mı olmalıdır? gibi etik yönü ağır basan sorularla karşı karşıya gelinmektedir. Bunlar da uzun vadeli, toplumsal değerlerin değişimiyle ilgili uğraşı gündeme getirir. Ama eğer kadınların yedikleri dayağın insanlık suçu olan işkencenin bir türü olduğu kabul ediliyorsa ki, ben ediyorum...o zaman, kamuoyunda en azından başlangıçta doğacak husumeti de göze alarak, mücadeleyi bir yerinden başlatmak gerekecektir.

Kısacası, burada üzerinde tam bir seferberlikle gidilmesi gereken ciddi bir sorun vardır. Kadınlar isterlerse bu mücadeleyi verebilirler: vermelidirler.

ŞİRİN TEKELİ

Seni tanıdım

Ucuna ilıştığım sıradan izliyorum seni Sırtın bana donuk. Ancak, yüzünü biliyorum. Böylesi durumlar için edindiğin yüz ifaden aklımda Kırıştırdığın alnın, acı çekiyormuşçasına bakan gözlerin aşağı sarkıtılan dudakların. Görüntüyü bütünleyen sesinse uyumlu, yumuşak, hafiften titremesine de özen gösterilmiş gibi Karşısındaki insanları etkilediğin belli. Eveet, başlıyoor Vicdansız kadın, canavar anneye karşı mazlum baba Üstelik hiçbir talepte bulunmadan evi terkeden anneye hafta sonları oğlunu görme iznini verecek kadar da soylu ve cömert bir baba. Çocuğun sende ikamet ettiğini söylerken sesin bir perde daha yüksek ve titrek çıktı. Senin sesinin alacağı tonları, biçimleri çok iyi tanıyorum O buyurgan, giderek yükselen, tizliğin doruğuna ulaşan, darbelerinle sakatladığın kulaklarım öylesine aşina ki sesine. Binlerce ses arasında duysam yine irkinti verir bana, ya o hırsla gerilen dudaklarının, kısılan gözlerinin, köpüren ağzının, renkten renge giren yüzünün şu anki yumuşak, sevecen, ışıltılı yüze benzerliğini sorsalar ben dahi yaşadıklarıma şüpheyle bakarak kendimi çimdiklerdim Yazık ki yaşadım, altı yıl, altı asır

"Annemin ve öğretmenlerimin darbelerinden kurtuldum, o dönemler biteli çok oldu" diye bir yandan sevinip bir yandan da arkamdan gelenlere yazıklanırken yanıldığımı anlamam uzun sürmedi. Önceleri şiddet eylemleri bitiminde senin pişmanlığın, yıkılmışlığın beni öylesine etkilerdi ki, yiğitlikle, yaşanılanı geçiştirip üzerinde konuşmamayı yeğlerdim. Kendimi sorgulayıp, suçladığım da olurdu. Yüreğimde de hastalığın biteceği umudu Kronikleştiğini, zaman içinde kavrama sürecinde ise kimliğim okunmaz olmaya başladı. Silik, sönük, durağan, çabuk parlayan, insanlardan kaçan, tozlara lekelere savaş açan, bayan ağlama duvarı. Hadi çok haksızlık ediyor olmayayım sana karşı. İsteminin karşılandığı ölçüde, keyfin yerinde olduğu zamanlar yıkadığın bulaşıkları, çamaşırları nasıl da unuttum. Konuklar geldiğinde yaptığın yardımları, yemek sonraları pişirdiğin nefis kahveleri nasıl unuturum. Bu davranışlarından ötürü hemcinslerim kaç kez kulağıma fısıldadılar çok şanslı olduğumu. Ancak, kurt adamlığa soyunduğun günler için aynı şeyleri söyleyemiyeceğim. İşimde veya evdeyken, senin önemli bir işi kaçırdığını, arabayı biryerlere vurduğunu ya da birilerinle tartıştığın haberini alsaydım bulunduğun ortamlardan uzaklaşıp gafil avlanmazdım. Sonraki eylemlerin için geceyarılarının seçilmesi rastlantı mıydı dersin?

Artık annesi görmeden kırdığı vazoyu yapıştırmaya çalışan çocuk tavrın da öfkemi pekiştirmekten başka işe yaramıyordu

Sesler odalardan çevre evlere, sokaklara taştıkça savunmalarını hazırlıyordun. Senin işin yıpratıcı ve yorucuydu. Senin ruhunu anlamıyordum. Karşında güleç, işveli bir kadın, yemeklerle donanmış bir masa görmek hakkındı. Üstelik çalışmam da gerekmiyordu. Aldığım ücret gülünçtü vs. vs Kimi zaman savunma yapmama bile gerek yoktu. Hemcinslerim içinde beni kutlayanlar, sırtımı sıvazlayanlar, iğrenç şakalarla durumu geçiştirenler de çıkıyordu. Üstelik her evde yaşanması olağanlaşan gündelik şeyleri uluorta dillendirmem de yakışık almıyordu. Saygınlığım azalıyordu. Böylesi şeyler için ayrılmayı düşünmek çılgınlıktı. Abartmaktan vazgeçmeliydim ortada kırık bir kol veya bacak yoktu Işıklı kutuların kapılarını çalsam kimbilir neler işitecektim Bende de asılık vardı canım Biraz huyuna gidip susmasını öğrenseydim ya. Ben bu düzenin insanları nasıl yabancılaştırdığını, birbirine düşürdüğünü bilmiyor muydum? Bu bir düzen sorunuydu. Bağırdıkça çevremde kolkola girip koro halinde seslerinizi yükseltiyordunuz. Susmak ve kalmak giderek yok olmayı getirirdi. Bense varolma savaşı vermeliydim

Sesinle irkiliyorum yeniden

— "Aramızda centilmenlik anlaşması yapmış olup, milli bayramlarda anne de kalması uygundur"

— "Tüm milli bayramlar annede olursa sana haksızlık olur oğlum. İki senede bir annede kalsın"

Sizleri tanıyorum, sizleri tanıyorum seni tanıdım.

Utanç

Akşamki televizyon programını herkes izlemiş olmalı. .

Hararetli tartışmalar oluyor

Kadınlar konuşuyor ekranda.

"Benim kocam hiç dövmez, iyidir."

"Benim herif döver, tabii görevimi yapmazsam."

"Erkektir, döver de, sever de."
"Kızdırırsam döver."
ve Türk Anneler Derneği vakurca görüşünu bildiriyor
"Kadınlar dövülmemelidir!"
İşyeri...
Erkeklerin oluşturduğu çoğunluk "tartışıyor". Yaş ortalaması 33. Yani bu dünyada 33 yıldır beyin ve yürek taşıyan bir çoğunluk tartışıyor ekranda konuşulanları.
Bol bol gulünüyor. Dalga geçiliyor kadınlarla
Eğlenceli bir ortam.
Sistem tarafından kimlikleri yokedilmeye, üstune kocaları tarafından *dayak atılarak* hizaya getirilmeye çalışılan kadınlarla dalga geçiliyor.
İşyeri şenleniyor.
Biri aniden çıkıyor, "Ben karımı dövmem diyen varsa yalan söyler abi" diyor. Cesaretli, ayrıca gururlu da oluyor bu cümleden sonra
Anlatmıyor neden dövdüğünü.
Nasıl..
Suskunluk...
Biri daha çıkıverse, "Ben dövmüyorum, hiç dövmedim" deyiverse. Yücelecek, omuzlara alınacak. Üst insan olacak
Konuşmuyorum ben. Hiç gulmuyorum.
Kilitleniyorum kendimle

Sabah 6 30. Bahardı. Tatlı ve serin olmalıydı o sabah da.
İşyerine gitmeliyim. Önce çocuk. Kahvaltısı ve giysileri hazır olmalı. Çıkmadan saçlarımı yandan ayırmalıyım. Gözbebeğim örtülmeli.
İşyeri. Çabuk olmalıyım, bir saatte bitmeli verilen iş. Çok önemli. Mudür bakmalı o sayılara. Bir saat sonra bakmalı Ağlıyorum, ağlayamıyorum.
Yaşlarım birikiyor çalışırken, siliyorum
Müdur geliyor, gözleri kısılmış, dudağında çarpık gülümseme
"Ne oldu gözüne" diyor
"Kan oturmuş"
(Saçlarımı arkaya atmışım.)
Utanç tanrım..
Ne utanç!
Söyleyemiyorum. (Yakıştıramıyorum güzel gözlerime bu engizisyon işini, bu barbarlığı.)
Utanıyorum
Haykıramıyorum.
"KOCAM DÖVDÜ"
"Benim gözümün yapısı bu, olur arada efendim."
Sayılara dönuyorum.
Duşundukçe sarsılıyorum.

Neden?
Neden!?
Neden basit
"Ben tepkilerimi kontrol edemiyorum, kızdırma demişim."
Kocaları kızdırmamak gerekli!
Yani, ben insan, kadın olduğum için evimde, özgürlüğümü yaşayabileceğim biricik mekanımda birini kızdırmamalıyım
Yoksa...
Yoksa... kızar. Döver...
Hizada olmak gerekli.
Her an tetikte olunmalı
Kül tablaları dökulmeli
Çocuğun elleri anında silinmeli.
Gömlekler askıda, pantolonlar ütülü olmalı
Yemekler onun beğenisine göre yapılmalı
İş, çocuk, ev üzerinde kalsan da, varlığını hiç göstermesen de en ufak aksaklık kızdırır onları
Üstüne, gece 12'den sonra varlığı, o saate dek dört bir yandan yokedilmeye çalışılmış kadından kadınlık beklenir Kalkmamış da uyuyakalmış ise, işte en çok da buna kızılır
Tepkiler kontrol edilemez.
Sonra...
Utanç!..
Kadın sabaha başlar, serin ve tatlı olmalıdır o sabah da. Algılayamaz. Gözleri doludur. Boğazında bir düğümdür gece
Düğum çözulmelidir. Bu bir varolma savaşıdır. Bir çare olmalıdır. Bir yola başlanmalıdır. Kendinden ve başkalarından utanılmadan yaşanılan bir yola başlanmalıdır. Barbarlığın yeri olmayan bir yola başlanmalıdır. Kadın var olmalıdır. Dunya varolmak içindir doyasıya!.

A HANDAN

Yatak meselesi

Ben bu yatak meselesinden çok dayak yedim. İstediği zaman gitmiyordum yanına, dayak yiyordum. Ufaktım o zaman, 17 yaşındaydım, cahildim demek, isteğim yoktu..., dayak atıyordu, sonra işini yapıyordu... iki yıl sürdü bu, sonra doğum yaptım, o askere gitti, buyuduk, aklım başıma geldi, iyi olduk. Dayak da bitti o zaman, sopa da bitti!
Eltim kaynanama, kaynatama karşı geliyor, o devamlı dayak yer Bunu şöyle yap derler, o karşı gelir, tartışma buyür, erkek ne yapacak işte sınırını

kadından alır.
Kaynana iş ister, hizmet ister, yemek yapılır, çay yapılır, ev süpürülür, yatağı açılır, gelin karşı gelirse kaynana oğluna söyler, oğlu döver. "Anneme nasıl karşı çıkarsın sen" der, tartışma büyür, o da vurur. "Ben kavgalarına karışmam", "iki gelin bir oldunuz" derler. Oğlum var ama gelini yanıma almam, ayrı ev açarım... Eski insanlar ses çıkarmazdı, yeni yetişenler farklı onlar açıkgöz!.. Erkek oldukları için dövüyorlar, "biz büyüğüz" diyorlar herhalde! "Bizim sözümüz geçecek" diyorlar.
Kocasına vuran kadınlar da varmış ama onlar ayıplanır, erkek ayıplanmaz.
Anlatan: 29 yaşında, evli, 3 çocuklu, Erzincan doğumlu, 25 yıldır İstanbul'da, 6 aydır gündelikçi olarak çalışan...
Anlattıran: Ayşegül.

"bedenimden uzak dur"

Hollanda da 1975'den beri Kadın Hareketi'nin bir kazanımı olarak görülen sığınma evleri var. Bu evlerin adı 'Bedenimden Uzak Dur'. Bugün hemen hemen Hollanda'nın her büyük şehrinde bulunan bu evler yarı devlet yardımı ile oluşturuluyor. Bir grup kadın kendisini gönüllü olarak bu tür evlerde çalışmak için ortaya atıyor ve devletten böylesi bir projeyi gerçekleştirmek için maddi yardım istiyor. Devlet mesela böylesi bir evi satın alıyor ve bunun eylemini yapan kadınlarla anlaşma imzalıyor. Bu kadınlar genellikle işsiz, sosyal görevli (sosyal hizmet uzmanı), feminist kadınlar. Hollanda'da her işsize asgari ücret verildiği için parasal sorunları olmuyor- ve böylesi çalışmaya gönüllü olarak katılıyorlar. Kurulan bu evlerin adresleri poliste biliniyor ama gizli tutuluyor, buraya sığınan kadınların yakınlarına hiçbir şekilde verilmiyor. Ancak telefon numaraları kadınların gittikleri yerlere, hastanelere, kahvelere, doktor muayenehanelerine vb. veriliyor. Bu evlere sığınabilmek için kadının gerçekten kocasından şiddet görüyor, dayak yiyor olması gerekli. Dayak yiyen bir kadının sesini duyan komşusu polise haber verdiğinde polis hemen gelip kadını, varsa ve istiyorsa çocuğu ile beraber yukarıda sözünü ettiğim evlerden birine getiriyor. Eğer kocası çok belâlı ise ya da kadın geldikten hemen sonra izini bir şekilde bulmuş ise başka şehirdeki bir sığınma evine yine polisin yardımıyla yerleştiriliyor. Bu evlerde kadınlar bir süre kalabiliyor, genellikle en çok altı ay. Bu süre içinde kadın boşanmak isteyip istemediği konusunda düşünüp karara varabiliyor, boşanmak isterse kadına avukat bulunuyor ayrıca eğer kadın işsiz ise ve kocası çok para kazanıyor diye işsizlik yardımı almıyor ise ona böylesi bir yardımın bağlanması için gerekli bürokratik işlemler o evlerin görevlileri ile beraber yürütülüyor. Amaç kadının bir an önce kendi ayakları üzerinde durmasına yardımcı olmak.
Bunların yanısıra evin yapılacak bütün günlük işleri temizlik, yemek, çamaşır vb. o evde kalan kadınların arasında işbölümü yapılarak gerçekleştiriliyor. Diğer masraflar için de mesela telefon, elektrik vb. için kadınlardan belli bir ücret alınıyor.
Bu evlerin amacı iki türlü, birincisi mağdur durumda olan bir kadına sığınabileceği bir yer sağlamak ve istediği gibi bir yaşantı kurmasında ona yardımcı olmak, ikinci olarak da şiddet gören kadınların durumunu; içinde yaşanılan erkek egemen düzenin bir parçası olarak görüp kadınların kapalı kapılar ardında yaşadıklarını açığa çıkarmak.
Bu tür evlerde birçok konuda eylem grupları da oluşturulur. Evde kalan kadınların durumuna göre mesela kendilerine daha çabuk ev verilmesi için, aldıkları yardımın arttırılması için ya da herhangi başka bir konuda küçük gruplar kurarak evdeki kadınların kadın kurtuluşu açısından bilinçlenmelerine, kendi kadınlık durumları için örgütlenmelerine yardımcı olunur. Evde genellikle çocuklar da kalır, onlar da sırayla bakılır, ayrıca kadın boşanmaya kararlıysa evden çıkarken mutlaka çocuğunu da yanına alması gerekir yoksa çocuk anne evi terk ettiği için, babaya kalır.
Türkiye'de en azından şimdilik gerçekleşmesi mümkün görünmeyen bu evlere "Batı'da kadınlar dayak yemiyor" diyenlere inat, yüzlerce Hollandalı kadın sığınıyor, bu evlerin sayılarının arttırılması için de çabalar var.

GÜL

Kadınlar Vardır

Yuruyuş toplantıları sırasında çok heyecanlanan Filiz bu besteyi yaptı

söz ve müzik:
FİLİZ K.

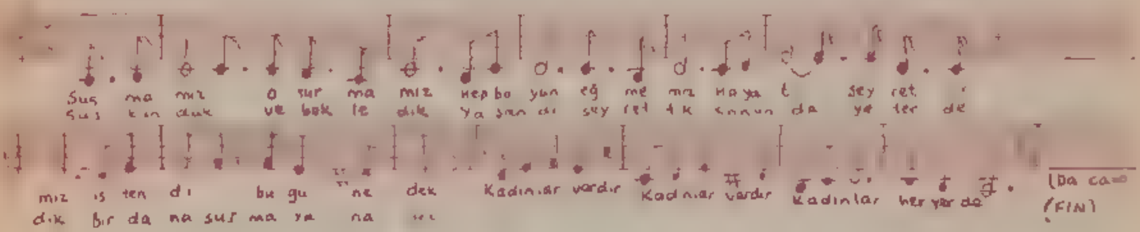

Uğraşıp notaya döken Öget Ökten'e
içten teşekkürler.

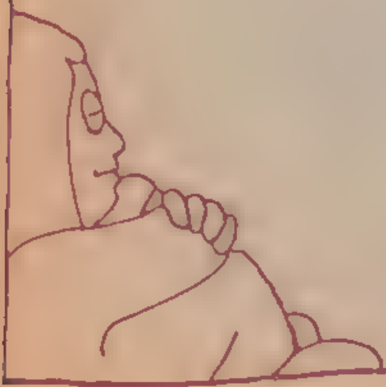

...ve feministler

Feministler seslerini duyurmaya başlayalı yeni bir tür belirdi Türkiye'de. Ne kadın, ne erkek: i n s a n.

Herkes kadın haklarından yana, herkes feministlere karşı! Bunu doğrulamak için atılan nutukların en temel sloganı da: erkek ya da kadın değil insan!

Bunu anlatmak için yazılar yazıldı, söyleşiler söylendi.

Bu hastalık sanırım Türkiye'ye özgü. Türkçe'nin bize oynadığı bir oyun bu. Çoğu batı dillerinde erkek sözcüğü aynı zamanda insan için de kullanıldığından hiçbir anti-feminist "ne kadın-ne erkek: erkek!" diyemiyor!

Batılı kadın hakları savunucuları anti feminist oldukları zaman "feminist değilim ama .. kadınlar eziliyor gerçekten!" diye başlıyorlar sözlerine. Kimi feministler bile ilk zamanlarda kadından yana sözlerine böyle başlarlarmış. Türkiye'de de kadınların haklarını da kendi haklarını da gayet iyi savunan, kadın düşmanlarına cevap yetiştiren 'kurtulmuş' kadınlar biliyorum ki hem feminizme karşılar hem de arada sırada şu garip insan sözcüğüne sığınırlar. Batılı ~ olsun, Türkiyeli olsun bu kadınlar, ezildiğimizi bilirler ama bunu söylerken muhakkak özür dilemek gereğini duyarlar Kendilerini bağışlatmak için ya 'tarlada doğuran kadın'ı ya da 'çifte sömürü' altında • ezilen işçi kadını getirirler gündeme... Kendi yaşadıklarını unutuverirler. Biz unutmayıp anlatıyoruz diye kötü oluruz. Zaten biz erkek düşmanıyız... Kadın haklarını korurken korktukları yakıştırma da bu değil mi? Erkek düşmanı olmak. Bunun aksinin garantisini vermek için de ne kadın ne erkek; insan, diye adlandırdıkları mahluktan sözeder dururlar

Oysa, Marks bu dünyadan geçeli 'hepimiz hıristiyanız, hepimiz insanız' türünden uyutmaların ipliği pazara çıktı sanıyordum Yanılmışım. Ya da belki 'çıkar çelişkisi'nden ne anlaşıldığını yanlış anlamışım. Bilemiyorum. Mesela bir insan karın tokluğuna iş yaparsa, sürekli aynı kişiye birtakım hizmetleri karın tokluğuna vermeye

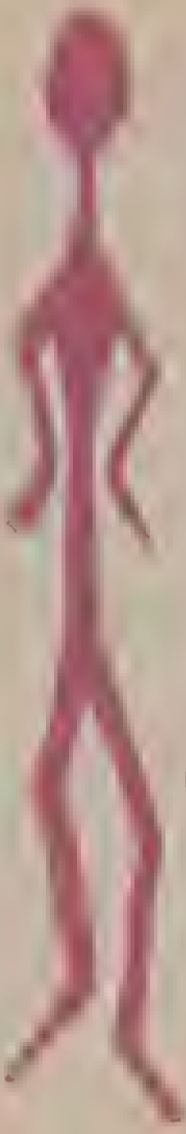

mecbur edilirse, bu iş ilişkisine kölelik demek hakkı doğar mı, doğmaz mı? Köleler sahipleriyle iyi geçinebilirler, arada sırada dayağını yiyebilirler, başka bir kavmin köle sahipleriyle köleleri bir olup üstlerine gelirse onlar da bir olup karşı koyabilirler ama köleler köle, köle sahipleri köle sahibidir "Köle, köle sahibi yok, insan var" demek acaba kimin aklına gelir? Kimin işine yarar?..

Bütün kadınlar yalnızca köle değil tabii, sonra kimilerinin sahibi ötekilerini sahiplerinden yakışıklı ya da zengin olabilir, bu kadınlar arasında önemli farklar da doğurabilir ama köleliklerini azaltmaz Yalnızca köle olmayıp emek güçlerinin kalan bölümünü para karşılığı satan kadınlar da var artık. Ama hiç kimse onların evde pir aşkına sundukları hizmetlerden kimsenin yararlanmadığını iddia edemez. Benim yiyeceğim yemeği yapan, bulaşığımı kaldıran, benim giydiklerimi yıkayan kadın bana zaman kazandırır, benim bu işleri düşünmememi sağlar, başka şeyler yapmama imkân verir (erkekler aya gidiyor zaten, zaman bulup) ben de buna karşılık ücret veririm ona. Ama aynı işleri gidip kocası için yaptığında ücret değil dayak bile yiyebilir karşılık olarak .. Şimdi bu kadını kim eziyor? Kocası mı? Ona ücret veren ben mi? Kocası insan olduğu için mi eziyor? Erkek olduğu için mi? Ayrıca ben de insanım ama bu kadın gelip benim işimi bedava yapmıyor, ücret karşılığı yapıyor vs. vs...

Yani işçi olmakla patron olmak ne kadar insanlara özgü toplumsal konumlarsa, erkek ve kadın olmak da o kadar insanlara özgü, yani toplumsal... Ve insanlara özgü olması işin özünü değiştirmiyor: Bu iki toplumsal grup arasında çelişki var. Çıkar çelişkisi... Çünkü bir grubun ezilmesinden öteki grup çıkar sağlıyor. Her erkek de teker teker egemen gruba ait olduğu için ve onun bulaşığı yıkandığı için çıkar sağlıyor ve bir sürü avantaya konarken sormuyor: Bu işleri benim için yapan insan mı? Çünkü o yapanın kadın olduğunu biliyor...

STELLA OVADİA

insanı yarattı

karanlıkta yola çıkmak

Bu dünyayı bize verdikleri biçimde yaşamamız gerekiyordu

Kocaman aydınlık odada sıkıldığımı farkettiğim gün perdeleri ardına kadar çekip açtım yetmedi çıkarıp attım. Dışarda güneş hareket insanlar uğultu. Dışarda hergün güneş hareket insanlar uğultu. Odada her geçen gün kendini tekrarlayıp tüketmekte

Bir kadın pencereden dışardaki karanlığa bakıyor.
Yüreğindeki karanlık bastırmak istedikçe büyüyüp sarıyor benliğini
Bastırmak çözüm değil.

Karanlığı içimden söküp atmak için şiddete başvurdum.
Her seferinde kaybettim ama atamadığım için başka adlar verdim
Taa camdan masal topum elimden düşüp kırılıncaya dek

İçimdeki yokolma ve yoketme duygularına daha tam erişemedim ama deneyeceğim.
Mutluluğa en çok yaklaştığım o geçmiş müthiş keyiflerimiz adına sana söz

Kadın karanlıkta yola çıkacak.
Gün ışığının aldatıcılığına yabancılaştırıcılığına kanmıyor artık
Karanlıkta yola çıkmaya cesaret edebildiği için ulaşmak istediği yere varabilme imkânına sahip.

Kadın sesler duyuyorum, ağır ve tutkulu.
Henüz söylenmeye başlanmamış müthiş bir türkünün ilk mırıltılarını

Duyuyor musun?

MINE

Külkedisi

[illegible] Kendisine ancak kendi kalbinden [illegible]

[illegible] Külkedisi [illegible]

[illegible] bir hazırlık içine girmişler. Bütün [illegible] beğendirip, onun eşi olabilmekmiş [illegible] en önemli işiyle karşı karşıya olmanın bilinciyle günlerce süren hazırlıklar yapmışlar. Kulkedisinin [illegible]

[illegible]

görmüyoruz.) Ve Külkedisi baloya gitmiş. Salona girdiği andan itibaren prens gözünü ondan alamamış, hep onunla dansetmiş. Eğlencenin en güzel yerinde Külkedisi saatin on ikiye gelmekte olduğunu farketmiş ve balodan apar topar ayrılmış. Fakat aceleden ayakkabısının teki ayağından çıkıp orada kalmış. Ertesi gün prens bütün askerlerini ayakkabının sahibini bulmak üzere görevlendirmiş. (Prens özel idarenin politik olduğunun bilincindeymiş ve askerlerini aşık olduğu kadını bulmak için görevlendirmekten çekinmemiş.) Ülkenin bütün kadınları ayakkabıyı denemiş fakat sihirli nedeniyle ayakkabı Külkedisinden başka kimsenin ayağına uymamış. (Şu prenslerle evlenmek de ne zor iş. Hem iyi kalpli, mazlum, güzel olmak, hem de perilerle iştirliği halinde olmak gerekiyor.) Ve böylece prens aşık olduğu kadının Külkedisi olduğunu öğrenmiş, fakat yüce gönüllü olduğu için onu yine de karısı olarak seçmiş. (Külkedisinin onunla evlenmek isteyip istemediği hikayede saklı tutuluyor. Son prensle zorla evlendirildiği kanısındayım.) Sonunda Külkedisi ve prens muhteşem bir törenle evlenmişler ve böylece bir tanesi Külkedisinin başına olmak üzere, gökten üç elma düşmüş. (Şu elma da Havva'dan beri bir felaket habercisi.)

Evliliklerinin ilk ayları Külkedisi mutluymuş. Her şeyden önce ev işi yapmadığı için çok sevinçliymiş. Gündüzleri tembel tembel sarayın içinde dolaşıyor, akşamları da prens saraya dönünce birlikte yemeklerini yiyorlar. Bu sırada Külkedisi, memleket meselelerinden bahseden prensi bu işlerden anlamadığı ve sıkıldığı halde can kulağı ile dinliyormuş. Büyük büyük işlerin peşinde koşturduktan sonra sarayına dönen bir erkeği yumuşak bir ifadeyle dinleyip, rahatlatmanın görevi olduğunun farkındaymış. Yemekten sonra birlikte ocağın başına geçerlermiş. Prens koltuğa oturur, Külkedisi de başını onun dizine koyarak koltuğun yanına yere kıvrılırmış. Onları böyle gören güzel tazı köpekler, hemen yanlarına koşarmış. Prens yavaş yavaş Külkedisinin saçlarını okşar, güzel sözler söylermiş. Arada da tazının başını okşarmış. Böyle gecelerde Külkedisi pek mutlu olurmuş. Sonra yatak odalarına geçer sevişirlermiş. Sevişmek Külkedisi için daha çok prensi memnun etmenin yollarından biriymiş, yoksa kendisinin bu işten çok zevk aldığı söylenemezmiş, ama bunun sözünü etmezmiş (tabu). Mutlu aylar çabuk geçmiş. Artık tomtoş geçen günler Külkedisi'nin canını sıkmaya başlamış. Günler birbirinin aynı sayılmış. Yaptığı tek iş prensin gelmesini beklemek ve okşasın diye başını onun kucağına bırakmakmış. Tabii bu da pek üretken bir iş sayılmazmış. Sıkıntısını kocasına açmak istemiyormuş. Adamın zaten işi başından aşkınmış, bir de onu sebepsiz sıkıntılarla uğraştırmak istemiyormuş. Bir keresinde sarayda oturmaktan başka işi olmamasından yakınmaya kalkmış. Prens ona, "Ah keşke senin yerinde olsam, bütün gün evde otursam. Dışarısı öyle yorucu ki!" demiş. Akıllı bulurmuş Külkedisi kocasını. Herhalde doğrusu budur demiş, susmuş. Ama sıkılmaya da devam etmiş. Gündüzleri konuşacak insan bulmak için mutfağa inmeye başlamış. Tabii mutfaktakilerin çoğu kadınmış. Onlarla arkadaşlık etmeye başlamış. Bir süre sonra her şeylerini birbirleriyle konuşur

olmuşlar. Tabii konuşulanlar evler, kocalar, çocuklar filanmış. Otur [illegible]

ne kadar çok benzediğini düşünür "Demek böyle yaşanacak" dermiş kendi kendine Günler geçiyor, Kulkedisi sıkılmaya devam ediyormuş. Prens bu duruma hiçbir anlam veremiyormuş İşte birbirlerini seviyorlarmış, işte hiçbir eksiği yokmuş, neden sıkılıyormuş Ona yardım edemediği için üzülüyormuş Ama nasıl yardım edebilirmiş. Meselenin ne olduğunu bile bilmiyormuş Kulkedisi de hiçbir şey anlatamıyormuş "sarayın duvarları üstüme geliyor sanki. Her şey çok anlamsız" diyormuş başka bir şey diyemiyormuş. Prens de "Kendine oyalanacak bir şeyler bul, gergef işle bir şeyler yap" diyerek yardımcı olmaya çalışıyormuş Hiçbiri sonuç vermiyormuş Günler böyle

[illegible] nin prensi de [illegible]

komşu ülkenin prensi ve Kulkedisi uzun uzun konuşmuşlar Aralarında tuhaf, tatlı bir hava doğmuş [illegible]

[illegible] düşünmüş Bu yakışıklı prens de saraya Kulkedisini ziyar[illegible] başlamış. Uzun uzun bak[illegible]

[illegible]

gün Külkedisi h[illegible] sözünü düşünmüş Onun olmak ne [illegible]mekmiş Gidip bu kez de onun evinde sıkılmak demekmiş. Artık

kimsenin olmak istemediğini farketmiş Ve Karşıt ülkeler prensini görmemeye başlamış Günler yine ağır temposuyla geçmeye devam etmiş
Ve Kulkedisi'nin nihayet bir çocuğu olmuş Bakımı için saraya bir dadı gelmiş Kulkedisi arkadaşlık edeceği biri olduğu için sevinçliymiş Kısa zamanda ikisi iyi dost olmuşlar Uzun uzun konuşuyorlarmış Bütün bu konuşmaları boyunca Kulkedisi'nin kafasında bir şeyler dönüp duruyormuş Bu arada Prens şu kralla toplantım var, bu kralla görüşmem var diyerek geceleri geç gelir olmuş Arada da savaşlara gidip günlerce gelmediği oluyormuş Kulkedisi bunlara aldırmıyormuş Nasıl olsa birlikte oldukları zaman yalnızca susup oturuyorlarmış Zaten Külkedisi Prensin orda burda "Bu kadın da sürekli mutsuz Bıktım artık, canım saraya bile gitmek istemiyor" dediğini duymuş Günler geçmiş. Kulkedisi dadıyla konuşarak, tartışarak, düşünerek işin içinden çıkmaya çalışmış Bu arada prensin küçük küçük davranışlarla onu nasıl küçümsediğini farkeder olmuş, bazı şeylerin anlamını çözer, birçok şey onu rahatsız eder olmuş Düşüncelerini açtığı zaman prensin çocuğunun saflıklarına sempatiyle bakan bir baba tavrıyla hafif hafif gülümsemesi, her şeyin doğrusunu kendisi bilir tavrı, hep akıl vermesi, mutsuzluğunu, mutluluğu bilmemesi ile açıklaması, 'yine yanlış yaptın' tavrı, yemeğini yapıp çamaşırlarını yıkayan, sarayını temizleyen kadınlar sayesinde memleket işleri ile rahat rahat ilgilendiği halde onların farkında olmaması ve üstüne üstlük siz bu işlerden anlamazsınız edasıyla bakması... her şey sınırını bozar olmuş Günler geçmiş Kulkedisi düşünmüş, konuşmuş, bir şeyler biriktirmiş durmuş ve bir gün uzun uzun hazırlanmış, çocuğunu almış saraydan çıkıp gitmiş ..
Gökten üç şimşek düşmüş Çünkü yağmurlu bir günmüş

İDİL

Genç kızlığımız... Düş kadar belirsiz birkaç yıl an. Var mıydılar acaba? Çoğunluğumuzda o bile yok. Sonra evlilik... Bir kurtuluş gördüğümüz. Öyle derlerdi küçük bir kızken bana. Kendi evin, çocukların, erkeğin olur. Halbuki ben tâ o zamanlardan özgürlüğümü düşlüyordum. Bir şeyler yapabilmek, kimselerin yapamadığı... bir yerlere gidebilmek, kimselerin gidemediği... ama olmadı. Yasaklanmıştı dünya bana kız olduğumdan.

Sonra evlilik ve yıllarca süren çatışmalar, sınır harplerine razı gelmek, yanısıra bıkkınlık, ruhsal ve bedensel çöküntü. Daima korku içinde yaşama, güvensizlik, yalnızlığın sardığı kırıklıklar. Bunları mı yazmışlar alınlarımıza. Bir kız doğduğu zaman damdaki saçaklar, gökteki melekler ağlarmış büyüklerimizin dediğine göre. Doğru mu bu acaba?

Peki... Değiştiremez miyiz yazgılarımızı? Çok seviliyor, çok isteniyor, kazasıyla korunuluyor gösterilip, gerçekte ise bir tutsaklığın içinde yaşamaya çalışmak. Doğru mu bunlar? Her mutlu insan... en bir kız çocuğu olduğun için sana olmayıp doğru dürüst bir eğitim vermemişse... çoğu şeyleri anlamaya çalışıp da anlayamıyorsan bir panik içinde çıkar yol düşlersin. Çıkar yol nerede?

Paran yok, yarın ne olacağın belli değil. Bugün seni çok sever görünen ailenden, yarınlar gelince ne yapacak acaba? Her yönden bağımlıyız erkeklere? Üst düzeydeki kadınlardan gecekondularda yaşayanlara kadar aynı değil mi problemlerimiz? İki hakkımız var. Ya evlenip bir yuva, çocuklar, kocan veya herkesin kadını olma. Tepetaklak yuvarlanma yani. Hı... sen sözümüzü dinlemedin, batakçıda, senin gibi isyankâr kızlara oralar yakışır...

İnanıyorum ki erkekler ne kadar bizlere saygı sevgi gösteriyorlarmış, önemsiyorlarmış gibi davransalar da yüzeysel bu. Sayısız yıllardır şu veya bu şekilde kadınları ezmekten aşağılamaktan, duygusuz bir hayvan yerine koymaktan büyük bir zevk duyuyorlar. Hiçleştirmek, duygularını, insanlığını yoketmek, bir köle, bir zavallı olarak görmek istiyorlar. İki seçenek dedim doğru. Ya bütün erkeklerin kadını olacaksın, ya da evlenip bir erkeğin seni her yönden yoketmesine razı olacaksın.

En küçük başkaldırmanda, ben de bir insanım dediğinde... gözlerinde beliren aşağılanması olmasın. Onların kadınları zavallı aciz ellerinde oyuncak haline getirmenin verdiği zevki hep

adım

Belki de şu anda binlerce kadın gecenin bu saatinde uyanıktırlar. Benim gibi boğulduklarını hissediyorlardır. Bir uçuruma doğru yuvarlandığımı hissediyorum. Bağımsız ruhum,

deli dolu kalbim soğudu gibi. Geceler boyu yatağım diken olmuş. Çarşaflar eskidi bir sağ bir sol dönmekten. Sabahlar nerede? Belki de bende bir sakatlık var? Çok şeyler mi bekledim yaşamdan acaba? Boyun eğmek istemiyorum kimseye, yapım bu benim. Belki de bütün kadınların yapısı bu, alabildiğine kucaklamak istiyorum yaşamı, her şeyiyle. Niçin hakkım yok buna? Biz kadınların yazgısı mı kölelik? İşim yok. Param yok. Acaba bunlar olsaydı savaşabilir miydim?

Ağlamak kadınların silahıdır demiş koca koca adamlar. Bu yüzden ağlamayı da yasakladım kendime. Nerede o çocukluğum. Buğu buğu acı kokan akşamları özlüyor muyum aslında? Anamın çığlık çığlık kulaklarımda yankılanan acıları.

Babamın aksilikleri, devamlı dayakları. Gecelerden birinde anamın sinir krizleri geçirmesi. Yüreğimde yerleşen ilk korkularım, çaresizliklerim. Erkekleri ilk lanetleyişim. Anamın gözyaşları 'Ekmek parası yavrum, erkektir o, ne dese haklıdır.' Ta çocukluğumda şartlandım işte böylesine.

Şimdi bu isyan neden? Ağlamak doluyum hep. Neden konuşamıyorum. Kelimeler ağıtlanmış yüreğimde. Bütün suçum kadın olmak. Para kazanamam. Bütün güç parada bence.

Kadınlar hep sınırlıdırlar, daha doğrusu doktorlar öyle derler. Mizah olmuştur, kadının dırdırcılığı, karikatürleştirilmiştir yıllar boyu erkeklerce. Onlar bizlere taktıkları yuları kendileri taşıyormuşcasına bıkkın, bezgindirler. Yalan bu. Bin kere yalan. Hangi kocaya sorarsanız sorun, karısı mutlaka çok sinirli, çok mızmız, çok kaprislidir. Ama o sinirin, hırçınlığın nereden kaynaklandığı konuşulmaz. Kökeni araştırılmaz. Eeee... ne yapalım yani? İşlerine öyle geliyor adı batasıcaların. Zavallılar bıkmış usanmışlar dırdırlardan, sinir krizlerinden. Ama ne yapsınlar garibanlar çekiyorlar işte. Allah sabır versin, binlerce sabır versin. Bu da yalan tabii. Hoşlarına gider böyle tanımlanmak. Kendilerinin ne kadar üstün, ne kadar dayanıklı, ne kadar mert oldukları ortaya çıkar kendilerince. Bazen o kadar iyi, o kadar insancıl davranırlar ki, şaşarsınız. Kendinizi kötü, haksız, sömürücü olarak görür, pişmanlık içerisinde bocalarsınız. Eh!.. onlara da sizin ne kötü, ne sinsi olduğunuzu kanıtlamışlardır işte. Asıl sömürücü onlardır tabii ki. Ama gel de bunu anlat. Kadınlarımız o kadar şartlandırılmışlardır ki, bir türlü gerçekler kafalarına girmez. Kendilerini diğer kadınlardan üstün görürler. Tabii ki bu fikri de kocaları sokmuştur beyinlerine. Kocalarının kendilerini çok sevdiğini sanırlar. Tabii bu da bir teselli... En sonunda kocası, bıktım vallahi senden dedi mi ne halt edeceklerini bilemezler. Ama bu 'bıktım' sözcüğü kadınlar yaşlanınca, güzelliklerini' kaybedince denir. Bir yığın gürültü, gözyaşları, ümitsizlik ama sonunda yalnızlık. İşte biz kadınların yapısı, peki ama değiştirilemez mi? Böyle yaşamak istemiyoruz biz, her şeyden önce bizden sonrakiler hiç değilse değiştirsinler bu düzeni. Bizler de gerçekten ama gerçekten birer insan olalım. Hislerimizi, düşüncelerimizi söyleyebilelim. Kısaca yaşamak bizim de hakkımız. Gençliğimiz, güzelliğimiz gittikten sonra (erkeklerin en önem verdikleri nokta) biz de yaşayabilelim. İnsanca, yalnızlık korkusu, terkedilme korkusu olmadan mutlu olarak...

HAFİZE

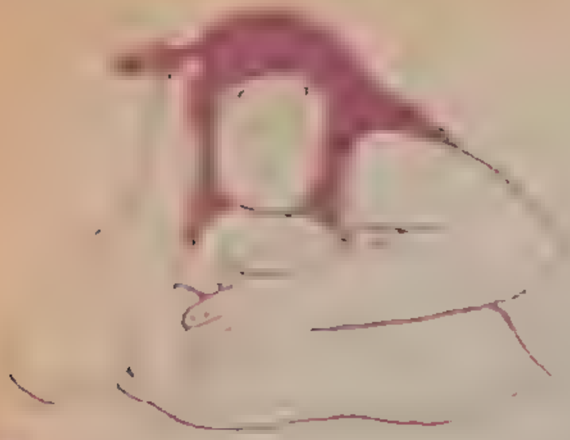

ERKEK KOKUSU

İki gündür evimde erkek misafirim var.

Bir kadın olarak niçin benim evimde de yatılı erkek misafirim olmasın. aslında yadırgadığım, erkek misafirim değil, onun losyonu... Yıllardır yalnız yaşayan bir kadın olduğumdan, erkek losyonu da pek evime girmedi. Bu koku bana çok yabancı ve uzak.

Sabahleyin yatağımda uyandığımda bu kokuyu ilk kez yastığımda ve yorganımda hissettim. Aklıma bir evvelki gece geldi, evet, birlikte yemek yemiştik, şarap içmiş sohbet etmiştik. Sonra nasıl olmuşsa iş cinselliğe dönmüştü. Alkol, müzik, güzel bir sohbet, niye olmasın?.. Bütün bunlar doğal, her zaman yaptığım şeyler. Üstelik, cinsel özgürlüğü olan bir kadınım.

Sabahleyin, yastığımdaki yorganımdaki yabancı kokularla bütün bunları düşünüyordum. Artık burnumdaki bu kokuya daha fazla tahammülüm kalmadı, yataktan fırladım, doğru balkona. Odamı havalandırmam lazım. Tuvalete gittiğimde aynı kokuyu bu defa daha keskin, banyoda duydum. Artık bütün sinirlerim tepeme çıktı. Evim işgal altındaydı, işgalci bir erkek losyonu.

Bütün pencereleri açtım, misafirim şimdi de kendi odasından losyon kokusuyla mutfağa gelmişti. Artık güleryüz göstermem gerek diye içimden geçirdim. Yalnız yaşadığım için, kahvaltı masasını yeni duş yapmış, tıraş olmuş bir erkekle paylaşmak güzeldi.

Ama şu lanet losyon kokusu olmasa...

Hava çok güzel. Kahvaltı yaparken, birlikte Foça'ya gitmeye karar verdik. Sonra bana çay verirken o koku yine burnuma geldi. Hayır, bu kokuya bütün gün asla tahammül edemem. Ona evde kalmayı istediğimi söyledim. Kahvaltıdan sonra misafirim Foça'ya gitti. Ben kendi evimde onun kokusuyla kalakaldım.

Bu kokuyu temizlemem lazımdı. Yatağı yorganı balkona attım, havalanması için, sonra, banyo kapısını, penceresini açtım. Artık bu işgalci kokuyu evimden, yatağımdan, tenimden atmam lazımdı. Güzel havada herkes gezerken, ben deliler gibi evi temizledim.

Bundan böyle losyon kullanan erkek misafir kabul etmeyeceğim, diyorum, duşun altında tenimi temizlerken.

Sallanan sandalyeme oturduğumda, ne evimde, ne de yatağımda yabancı koku vardı. Kahvemi yudumlarken, özgürlüğün ne güzel olduğunu tenimde hissettim.

GÜLAY
19 Nisan 1987, İzmir

KIŞKIRTMA

Günlük. "Alıp başımı gidiyorum. Bunu yapmaktan daha büyüleyici bir şey [illegible]
şehvetli bir sevinçle sarsması bundan."

[illegible]
İhanetlerim. Onları sevgiyle biriktirdim. Özgürlü[illegible]
[illegible]
şey yazacağım

Geceyarısı daktilonun karşısında oturuyorum.
Ama yazıdan başka bir şey yaklaşıyor bana sinsice.
Gittikçe sınırlı, gergin bir bedeni oturtuyorum artık iskemlede daktilonun karşısında. bu duyumun karşısında ve yazıdan başka bir şey sokuluyor bana

küf sarısı taşlar. buzlu camdan güneş vuruyor. güneş ışınlarının kalın çizgisinde milyarlarca toz zerresi uçuşuyor ve beni ağır bir [illegible]
siliyorum. gidip kovanın suyunu yeniliyorum. bir şey yapışmı[illegible]
[illegible]
bez, kova, ben. aklımı oynatıyorum diye düşünüyorum. bezi yeniden bulanık suyla dolu kovaya daldırıyorum. sıkıyorum. kirli suyun [illegible]
hissedişi...
evliyim.

ölü bir bellek

[illegible]

"Herşey bir razı gelme. bir evet deme sorunudur
Ama bazıları da baldıran zehirini içti..." Ingeborg Bachmann (Otuz Yaş)

[illegible]
yelkenleri, bana kalırsa.
Zehir ve ihanet kadınlara gereklidir.

DEFNE SANDALCI

Rosa Luxemburg, yayımlanan mektuplarından birinde şöyle diyordu: "Küçük bir kız iken gerçek yaşamın yüksek damlar ardında bir yerlerde saklı olduğuna kesinlikle inanırdım. O gün bugündür arayıp durdum onu. Ama o, damdan dama atlayarak kaçtı hep."

[illegible] kitle konuşmaları yapmış, kitaplar yazmış, tutuklanmış, dersler vermiş, birçok erkekten daha fazla hayatın içinde bulunmuş bir kadının kendini gerçek yaşamın dışında hissetmesi benim için çok şaşırtıcı ve düşündürücü olmuştu. Daha sonraları ise, bu duygunun kaynağının, erkeğin olan bir dünyada kadın olarak yaşamak olduğunu anladım. Bu dünyada kadın olmak sürekli olarak hayatı dışarıda bırakan duvarlarla [illegible] getiriyor. Çünkü cinsler arasındaki eşitsiz [illegible] dağılımı, kadının hayatın dışında kalmasına neden olup, bu dünyaya rengini katıp, damgasını vurma şansını elinden alıyor. Çocukluğumuzdan [illegible] dışarıda bir gözlemci olmaya bırakılırız hep. [illegible] iki cins tarafından da büyüklerin [illegible] "yapma, elleme, gitme, oynama, ayıp"larımız erkek çocuğunkinden daha çok ve farklıdır. Ve erkek çocuk yalnızca baba ve eş olmaya değil [illegible] aday görüldüğünden, [illegible] uzanan yolda özgürleşir [illegible] açılmaya başlar.

Bizim için ise ayıplar, yasaklar, günahlar, engeller çoğalarak devam eder. Bizim [illegible] anne ve eş olarak varlığımızı gerçekleştirmemiz mümkün görülür. Asıl işlevimiz budur, bu yüzden de [illegible] değildir. Ve anne-babalarımızın denetimi, koruyucu kanatları altında hayatın uzağında tutuluruz. Bu durumda evlilik, anne-babanın gözetiminden çıkmanın, kendi yaşamını [illegible] geçirmenin, kurtulmanın yolu gibi göz[illegible] [illegible] Gözetim, denetim bitmez, ikinci elden yaşamaya devam ederiz. Hayata katılan, yaşayan erkektir, biz ise onun yaşadıklarını paylaşırız. Oynanan oyunda başrol erkeğindir. Biz ise oyuna onun yanında, onun sayesinde ve onun için katılan yan kişilerizdir. Dünya erkeğin payına düşerken, bizim payımıza erkeğin dünya ile yüz yüze gelmek için kendine çeki düzen verdiği evler düşer.

Konuk değil

[illegible] yaşarız. Her şey b[illegible] duvarları dışında k[illegible] [illegible] [illegible]yatın kendisidir. İşin tuhaf tarafı, bize tüm hayatımızı geçirmemiz için önerilen bu alan yüksek sesle ko[illegible] gereken, politikası yapılamaz bir alan olarak kabul edilir. Burada olup-bitenler kişisel şeyler olarak kabul edilirler. Ve biz milyonlarca kadın aynı sorunları yalnızca kendimize ait sanarak, birbirimizden yalıtılmış çemberler içinde yaşamaya mahkum ediliriz. İşte bu yüzden feminizme ihtiyacımız var, çünkü feminizm kişisel kabul edilen bu alanı sorgular

...ey sahibiyiz

Yaşadığımız şeylerin yalnızca bize ait değil, tüm kadınlara ait olduğunun bilincine varmamızı, biraraya gelip politikamızı yaparak çemberlerimizi kırmamızı sağlar

Birilerinin bir şeyleri olarak değil de, birinci elden yaşamak üzere evlerimizin duvarlarını yıkıp dışarı çıktığımızda, bizi içine almayan bir erkek dünyası ile yüzyüze gelip, duvarların bitmediğini görürüz. Görünüşte açıktır bütün kapılar bize... Bu görünüş bizi bile yanıltır Azimli ve kararlı olduğumuzda erkeğin elde ettiği şeyleri elde etmememiz için bir neden yoktur sözde. Oysa doğulduğu andan itibaren erkekten yana dönmeye başlar çarklar. Yine de erkek kadar yer kaplayamamamız bizim kişisel eksikliğimiz olarak kabul edilir. Biz de böyle kabul ederiz ve cinsiyetçi bir dünyanın suçunu biz yükleniriz yine Oysa bizi dışlayan bir dünyadır bu. Birçok yer, mevkii, iş, alan, yaşantı yalnızca kadın olduğumuz için bize kapalıdır. Meslek alanına baktığımızda, işlerin ve mesleklerin kadına ve erkeğe göre bölündüğünü görürüz. Bize niteliksiz ve düşük ücretliler düşer hep. Aynı işyerlerinde bulunduğumuz zaman ise yüksek mevkiler erkeklerindir. Biz fazlasıyla çalışıp, kendimizi ispatlamak, "kadın olduğumuz halde iyi iş yapabildiğimizi" göstermek zorunda kalırız. Bu arada enerjimizi dışarısı ve evimiz arasında bölmek zorundayızdır. Zaten toplumsal hayat içinde bulunmakla bizden beklenen birşeyi değil, hesapta olmayan birşeyi yapıyor durumundayızdır. Aslında mekanlarımız evlerdir. Bu bize daha çocukluğumuzda öğretilir. Böylece erkenden birçok yer, iş, mevki ve yaşantıyı kendimiz için yok saymayı öğreniriz.

Herşeyin hakkımız olmadığı öğretilmiştir bize. İddialı değilizdir, atak, kararlı, hırslı da... Bunlar erkeğe malolmuş özelliklerdir. Ve erkekler dünyasında başarılı olup, yer kaplamak için sahip olunması gereken özellikler de bunlardır. Bize malolmuş yumuşaklık, duygululuk, inisyatifsizlik gibi özellikler zayıflık olarak anılırlar, geçerli değillerdir ve başarısızlığı getirirler. Erkeklerden farklı yaşarız ve farklı bir dünya edinip, farklı özellikler geliştiririz. Erkekler dünyasına girmek içinse kendimizi değiştirip, ona benzememiz gerekir. Bunu yapmadığımız zaman dışarıda kalmamız ya da kendimizi "gerçek hayatın" dışında hissetmemiz kaçınılmaz olur. Bu arada kadın olduğumuz için fazla ileri gitmemeli, dikkatli, ölçülü olmalı, her yaşantıya özenmemeliyizdir. Çünkü bize karşı aynı zamanda saldırgandır bu dünya...

Bir misafirliğe gitmiş gibiyizdir. Hem de huzursuz bir misafirliktir bu. Ev sahibi bizi küçümsemekte, dışlayıp hakkımızda iyi şeyler düşünmemektedir. Sonuçta erkek dünyasında kadın olmak zorlu bir mücadeleyi gerektirir ve çetin birşeydir. İşte bu yüzden feminizme ihtiyacımız var. Çünkü feminizm erkek dünyasını sorgular, ona kendi rengimizi katıp, damgamızı vurmamızı, değişimimizin erkeğe doğru değil, kendi seçtiğimiz biçime doğru olmasını önerir. Yani, biz varız demeyi...

İDİL

KADINLARI SEVMEK

[illegible] istediğimi belirteyim.
kadınların kendi özgürlüklerini ancak kendi mücadeleleri sonucu elde edebileceklerine inanmaya başladığım günlerden beri, kadınların karşısında ona engel olmak isteyen erkeklerin [illegible]

[illegible]

[illegible] kadınlarla rekabete giriyoruz. "ait olduğumuz" erkeğin kimliğinde sık sık diğer kadınlarla rekabet [illegible] kadın oldukları için mutlaka hayatlarının en az bir alanında erkeklerin egemenliği ya da baskısı altında oldukları için dayanışma gösterenimiz az. [illegible] ... anlamda örgütlüler; toplum içinde, [illegible] kurallar içinde birbirlerinin [illegible] ile sevgi ilişki [illegible] beraber olduğu, onu "aldattığı" zaman erkeğe değil de o kadına kızmaktır. kadın açısını [illegible], kadınların tarafını tutmayı böylesi [illegible] ... lü ilişkide de çok önemli [illegible] o duruma düşüren esas [illegible]

[illegible] ... ven erkeğe inanır, [illegible] karısı ya da sevgilisi [illegible] mle beraberlik nedenlerini [illegible] ... klere inanır. onların gerçekten [illegible] ... an ilişkilerini neden [illegible] ... rgulamayız. belki de bu alandaki rekabet kadınlar kendi kimlikleri ile [illegible] erkeğe gerek duymadıkları zaman bitecek.

diğer kadınlarla ilişkilerimiz sadece erkekler [illegible] temsilci ya d[illegible] ... sorunlarımızı daha iyi [illegible] ... ruz? bana birçoğumuz, [illegible]

[illegible]

GÜL

bir direniş...

istanbul'da bir grup erkek eşcinsel, transseksüel ve travesti, üzerlerinde son haftalarda iyice yoğunlaşan baskılara karşı, seslerini duyurmak amacıyla bir açlık grevi başlattı. grevleri sürerken kaldıkları ev dayanışma duygularını ifade etmek isteyen çeşitli ziyaretçilerle doldu taştı. bu türkiye'de eşcinsellerin giriştikleri (benim bildiğim) ilk eylem. bu gruptan bir kısmı, nisan ayı içinde, gece kulüplerinden, sokaktan, bakkaldan, evlerinin önünden, polis tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden alındıklarını, saçlarının kesildiğini, cop, sopa, demir çubuklarla dövüldüklerini ifade ederek, olaya karışan görevliler hakkında kovuşturma isteğinde bulundular. grup, kendilerine uygulanan eğlence yerlerinde çalışma yasağının kaldırılmasını, isteyenlere sağlık karnesi verilerek sağlık kontrolü bahanesiyle sık sık sevkedildikleri zuhrevi hastalıklar hastanesinde maruz kaldıkları aşağılayıcı muamelelere son verilmesini, genel olarak eşcinsellere yönelik ayrımcılığın ortadan kalkmasını ve herkese cinselliklerini özgürce seçme ve yaşama hakkı tanınmasını istediklerini söylüyor.

eşcinseller, transseksüel ve travestiler, cinselliklerini dünyamızdaki meşru/sunulu biçimde yaşamadıkları için, sadece bu sebeple özel bir baskıya uğruyorlar. hele ülkemizde bir erkeğin başka erkeklerle sevişmeyi seçmesi, üzerine konuşulması bile zor olan bir suç, bir tabu. bazı • ülkelerde durumun daha iyi olması ise eşcinsel özgürlüğü hareketlerinin mücadelesi sayesinde olmuş. ancak dünyada da, ülkemizde de doğduğumuz andan itibaren bizden, biz doğmadan önce yerleşmiş bulunan (bizlere, uymadığımız takdirde baskı görmemize sebep olacak şekilde dayatılan) toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmemiz bekleniyor. yani, kadınsak erkeklerle, erkeksek kadınlarla; sadece bir erkek veya kadınla sevişmemiz; bizim kanımızdan oldukları için sevecek ve büyüteceğimiz çocuklar doğurmamız; bütün bunları aile denen kurum içinde yapmamız lazım. işin kötü tarafı biyolojik farklılıkları ifade etmeyen bu rollerin, bir grup insanın diğerleri üzerinde, diyelim erkeklerin kadınlar, heteroseksüellerin eşcinseller üzerinde egemenlik kurmasını sağlaması.

eşcinsellerin, kendi cinsel tercihlerini ifade etmeleri, açık ve yoğun bir baskıya göğüs germelerini gerektiriyor. onlar sadece varoluşlarıyla bütün ahlâkçı değer yargılarını karşılarına alıyorlar. bu yüzden, onlar yoklarmış gibi davranılıyor, yok sayılıyorlar. ev bulmak, iş bulmak, sokakta ve her yerde rahatsız edilmeden dolaşmak gibi talepleri görmezden gelindiği gibi, polisten baskı görüyorlar.

açlık grevi yapan gruptan bir transseksüelin konuşmaya çalıştığı bir bakanın telaşla onu yanından uzaklaştırması, sosyal demokrat bir milletvekilinin görüşmekten kaçması, bu yok sayışın örnekleri. geçtiğimiz günlerde benim, ayşe ile (bu sayıda dayak aileden çıkmadır yazısı olan ayşe) tesadüfen gözümüzün önünde olan bir olay daha önemli bir yok sayma örneğiydi. 1 mayıs 1987'ye merhaba gecesine, açlık grevindekilerin yolladığı mesaj okunmadı. böyle bir mesajın yollandığını bildiğimizden, görüşüp, niye okunmadı diye sormaya çalıştığımız düzenleme komitesi üyeleri arasından biri "vallahi ben yırtmadım" deyince biraz sıkıldık tabii. komitedeki en yetkili kişi olan ve mesajdan haberi olduğunu bildiğimiz erhan tezgör ise konuyu anlayınca, hiçbir açıklama yapmayıp uzaklaştı. mesaj şöyleydi: "1-mayıs-1987'ye merhaba, Bizler üzerimizdeki anti-demokratik polis baskısını protesto etmek amacıyla halen açlık grevini sürdürdüğümüzden şu anda aranızda bulunamıyoruz. Ancak biz kendimizi, Türkiye'deki barış, özgürlük ve demokrasi mücadelesinden soyutlamadığımız gibi, içinde bulunduğumuz koşullara rağmen, grev için mücadele veren yiğit işçilerin, dernek kurma özgürlüğü için yola çıkan üniversite gençliğinin ve tüm demokrat güçlerin yanında var olduğumuzu bildirir, özgür bir Türkiye'de yeni 1-Mayıs'lar kutlamak umuduyla yürekten selamlarımızı sunarız. Açlık grevini sürdüren eşcinseller: Kemal Yılmaz, Asuman Deniz, Deniz Işıl, Can Ceylan, Beyhan Arslan, Aslı Türksoy, Şebnem Demir."

daha güzel bir dünyanın, bütün ezilenlerin, mücadeleleriyle kurulabileceğini düşünen, feminist bir kadın olarak ben, bu grubun kendini kadın olarak gören transseksüellerin kadın özgürlüğü mücadelesi içinde gördüğüm eylemlerini, sevgiyle destekliyorum

handan

ÖZEL OLAN...

"Kadınların karşı karşıya oldukları baskı 'özel hayatın 'kişisel' olarak nitelenen alanlarında gerçekleşir. Bu baskının nedenleri toplumsal ve ekonomiktir. ne var ki bu nedenler, ancak kadınların kişisel hayatlarındaki ev işlerinin kimin tarafından yerine getirileceği, çocukların nasıl yetiştirileceği, dostluklarımızın niteliği ve hattâ cinsel hayatımızı kiminle ve nasıl kuracağımızla ilgili görüşlere meydan okumalarıyla gözler önüne serilip, bunlara tavır alınabilir." (Feminizm, Sosyalizm ve Eylemde Birlik sf 24, İletişim Yayınları)

İlk sayıdan sonra dergimize gelen eleştirilerden biri de, "eğer bu kadar öznel ve özel sorunlardan sözeden yazılar olursa, dergiyi bir daha almam"dı. Birçok kişiden geldi bu eleştiri. Peki neydi özel olan "Bağırabilmek" yazısı mı, "Yeniden başlamak" mı, "Babalara Dairdir" mı?.. Evet, bütün bu yazılarda anlatılanları yaşayanlar Minu'ydu, Serpil'di, Filiz'di. Bunlar birer özel kişiydiler özel olmasına. Ve belki de yaşadıklarının hep özel şeyler olduğu düşüncesiyle, uzun yıllar varolan sorunları yalnız kendilerinin taşıdığını sanarak, çözümsüzlük ve suçluluk duygularıyla çırpınmış kişiler... En azından ben öyle idim. Kişisel olarak en büyük değişimi feminizmin "özel olan politiktir" deyişiyle yaşadım ve bunu ta içimde duyduğum andan itibaren suçluluk duygusu yanıma bile yaklaşamaz oldu.

Özel olan politiktir. Yaşadığımız birçok şey özel değil aslında, dünyanın bir yerinde, farklı insanlar tarafından da aynısı yaşanmakta. Hattâ kapı komşumuzda, o kapılar ardındaki çok özel yaşandığı sanılan dünyalarda. Peki, yaşananların o kadar da özel, kendine özgü olmadığını anlamak 'hayat ne sıkıcı' demeye yolaçar mı? Bence açmaz. Aksine bir tek şeye yolaçar: bireysel çırpınışların içinde yokolmaya, birlikte çözümler arayıp hayatı dönüştürmeye.

Yine kendi yaşadığım özel(!) bir örnek vermek istiyorum. Suzanne Brogger'ın "Bizi Aşktan Koru" kitabını okuduğum zaman en çok ilgimi çeken bölümlerden biri; kadınların cinsel fantazileri ile ilgili olanıydı. "Kadınların çoğu cinsellikle ilgili düşlerinde, fantazilerinde yine kadınları, yani kendilerini düşünerek, kadın vücudu üzerine fantaziler kuruyorlar" diyordu kitapta. Yani fantazide bile kadın, edilgen, sevilen kişi rolünde oluyor. Önce beni çok şaşırtan bu konuyu düşündüğümde, benim düşüncelerimde de ne kadar aynı olduğunu farkettim. Eğer bunu kitabı okumadan önce farketseydim ne olurdu diye düşünüyorum. Herhalde lezbiyen filan olduğumu sanır ve bir dönem bu konuya olan yanlış yaklaşımım nedeniyle de suçluluk duygularına gark olabilirdim. Bu da giderilmesi uzun süren bir uğraşa girmemi gerektirirdi. Düşünmesi bile insanın canını sıkıyor. Bu nedenle, kadınların yüzyıllardır süregelen edilgenliklerinin içselleşmesiyle, cinsel fantazilerinde bile aktif değil edilgen rolde olmalarının cinsiyetçi politikanın bir sonucu olduğunu, bunun benim uydurduğum ya da nev-i şahsına munhasır birşey olmadığını farkettirdiği için Suzanne Brogger'ın o çok özel(!) yaşadıklarına gönül borcum var. Ve bu öyle politik bir konu ki; Bir genç erkeği alıkoymak suçundan ceza alan bir kadın "Kadınlar cinsel ilişkide aktif rol oynayamayacağından ..." gerekçesiyle aklanabiliyor. Aklanmak güzel de ya gerekçesi?..

Şimdi anlıyorum ki bütün bunlar bir anlamda "özellikle özel olduğu düşünülmesi istenen" konular. Örneğin, bir işçi yok denecek bir ücretle çalıştırıldığında, kötü muamele gördüğünde, bu durumun patronun kötülüğünden kaynaklandığını düşünenler ve bireysel çözümler önerenler olabilir. Bunlar, toplumun diğer, yani aynı düşünmeyen kesimlerinin, bence haklı, "bu işin nedeni ekonomik düzendir, toplumsaldır" diyen tepkisiyle karşılaşırlar. Evet burada sözkonusu olan bir patronun iyiliği veya kötülüğü değildir, yani özel olan politiktir, aslında. Ama toplumda yine öyle bir alan var ki; tabular diye ifadesini bulan, aile cinsellik diye genelleştirebileceğimiz bu alanda özel olanın politikasını yapmak çok zordur. Çünkü aile devam etmelidir, çünkü cinsellik (tabu olan da zaten kadının cinselliği, bekaretidir) konuşulmamalıdır.

Aile sorgulanmaya başlandığı anda toplumun rahatı bozulur, olmaz. Kadın, "neden bekaret?" diye sorduğunda, her alanda hüküm süren sahip olmak duygusuna bir darbe daha vurulmuş olur, bu da istenmez.

Dolayısıyla bütün bunların özel olduğu; evlilik sorunluysa bunun "o evlilik" için sözkonusu olduğu, ancak başka bir evlilikte aynı şeylerin olmayacağı; kadın cinsellikten, orgazmdan bihaber

çirkinlik, politika ve

ÇİRKİN POLİTİKA

Yıl 1983 mekân Gayrettepe. Çirkinliğim ile politik etkinliğimin bağdaştırıldığı ilk yer. Aşağılamak, kadının olsa olsa tek varoluş biçimi olabilecek güzellik yoksunu oluşumu hatırlatmak için başvurulan bu yöntemin, sadece oraya özgü olmadığını bir rastlantı sonucu öğrenecektim. Kadının mutlaka sahip olması gereken o çok önemli özellikten yoksun oluşumun yüzüme haykırıldığı ilk yerde böyle bir tavrı garipsemek, bundan rahatsız olmak ve şaşırmak olası değildi. Bir kadın olarak orada oluş nedenimiz çirkinliğimizdi. Güzel olsaydık orada olmazdık elbette. Çekilen acılara bir yenisini eklemek için iyi bir yöntemdi doğrusu bu. Güzelliğin ne olursa olsun tüm kadınların yoksun olmak istemedikleri bir özellik olduğu varsayımından yola çıkılarak yıpratılmak isteniyorduk

Aynı varsayımın başka bir tarihte ve yerde kullanılacağı ise hiç aklıma gelmemişti. Bu defa yıl 1987, mekân ise Bilsak'tı ve ben yine başka ağızlardan aynı sözleri duyuyordum. Bu kez ağızlar, Che'vari berelli, 'aydın'lıklarını simgeleyen sakalları, belirli biçimde gözlükleri olan kafalardaydı.
İzlenmeye gelinen konferansın konusu "Sosyalist ülkelerde kadın hakları" idi. Konuşmacının görüşlerini yürekten desteklediklerini her hallerinden belli eden topluluktan bir erkek, sorulardan ve ileri sürülen karşı görüşlerden sıkılıp, rahatsız olarak şöyle bir çevresine göz gezdirip, "Yahu, şu feministim diyenlerin arasında bir tek güzel yok" vecizesini döktürüyordu.
Bir anda kulaklarıma inanamayıp, bulunduğum yerin Bilsak olduğunu kendime hatırlatmam gerekti. Ne var ki nerede olduğumu hatırlamak pek işime yaramadı. Çünkü çağrışmalar hiç durmaksızın birbiri ardı sıra beynime hücum ediyordu. Bu duruma katlanabilmek çok güçtü. Bu denli bayağılaşan adamın rahatlığını, memnuniyetini yüzündeki sırıtkan ifadeden çıkarmak çok kolaydı. Kullandığı sözlerin ve yüzündeki ifadenin Gayrettepe'dekilerden hiçbir farkı yoktu. Demek ki kadınların politik etkinliklerini fiziksel yoksunluklarına bağlayarak değerlendirenler bu mekânlarda da bulunabiliyorlardı (bulunmayacaklarını sanmak ne büyük safdillik) Ayrıca çevrelerinden de destek görüyorlardı.
Ne var ki dikkatimi çeken bir tuhaflık vardı bunda. Çünkü konferansı veren de bir kadındı ve onu yürekten onaylıyorlardı. O kadın onların hislerine tercüman olduğuna göre mutlaka güzel olmalıydı.
Öyleyse bu taban tabana zıt iki mekanda karşılaşılan tıpa tıp benzer algılayışın nedeni neydi?
Neydi ikisine de etkin kadınlığın, muhalif kadınlığın çirkin kadınlara özgü davranış biçimi olduğunu söyleten?
Neydi çirkinliği aşağılamalarının nedeni?
Yaşamamayı, duymamayı binlerce kez isteyeceğim bu anları bana yaşatan değerler neydi?

Aslında sadece çirkinlerden söz ediliyordu ama güzel kadınlar da mahkûm ediliyordu. Onlar da uyarıcılığa, sessizliğe, yerini bilirliğe, üç olmamaya mahkûm ediliyorlardı. Egemen değer ve görüşlerden başkalarını benimsemelerinin olanağı yoktu. Onlar sahip oldukları güzelliklerle varolanın koruyucularıydılar.
Oysa zavallı çirkin kadınların mutlak akıbeti, fiziksel ve zihinsel bir sıradışılık, bir kabul edilmezlik ve bir dışlanış haliydi.
Erkek değerlerine göre çirkin bir kadının doğru ve güzel bir şeyi yapmaması daha büyük bir olasılıktı. Zaten kabul görmediği bir topluma ve değerlere tepkisini ancak böyle gösterebilirdi, böyle dışa vururdu öfkesini, birikimini.
Dengesizliği, ruhsal bozukluğu olması doğaldı. Kabul edilmiş olsa, bağra basılmış olsa böyle yapmasına da gerek kalmazdı zaten.
O da ne yapsın, çözümü başka çirkinlerle birlikte bir şeyler yapmakta buluyordu. Çirkinler topluluğuna da önem vermeye, dikkate almaya değmezdi. Zaten hiç alınmamıştı. Ne ki bu çirkin kadınlar her şeye karşın susmasını bilmiyorlardı. Onları susturmanın bir yolu çirkinliklerini dile getirmek olabilirdi

ne de olsa güzel bir yüz, güzel bir ruhun ve kafanın aynasıydı. Güzel, genelgeçer estetik anlayışlara uyandı. Verili değerlere uyan, fazla çıkıntıları, sivrilikleri olmayan, uyumlu, gözü kulağı okşayandı. Sevme duygusu yaratandı. Çirkinse birlikte olunamayacak, bakılıp, dinlenmeyecek, estetik zevkler alınamayacak olandı. Olmasa daha iyi olandı. Zevk ve tad vermeyendi. Oysa kadın güzel olmalıydı. Hem de akıllı. İkisinin bir arada olması tercih nedeniydi. Ama aklının da belirli sınırlar içinde çalışması en iyisiydi. Çünkü akıllı kadınla yaşamak, birlikte iş yapmak akılsızla yaşayıp, iş yapmaktan daha kolaydı her zaman. İstenildiği yere kadar düşünüp ruhunu kirletmeden, icazet alarak akıl yoran olmalıydı. Öyle olmasa zaten çarpıklığı yüzüne yansıyıp, yüzünü ve bedenini de çarpılacaktı. ÇARPIK KAFA ÇARPIK BİR BEDENDE OLABİLİRDİ OLSA OLSA!
(Aman kadınlar siz siz olun, sakın çarpık düşüncelere saplanıp, çarpıklık ve çirkinlik damgasını yemeyin. Çünkü sizi kimlerin böyle değerlendireceğini önceden kestirmeniz, mümkün olmayacaktır.)

Bu arada, kadınların çirkinliği ve ürettikleri politikalar üzerine çokça laf edip, erkekleri bu bağlamda değerlendirmezsem her halde biraz haksızlık etmiş olurum onlara. Bana ilginç gelen bir durumları var onların. Bu da ne Gayrettepe'lerde ne Bilsak'larda ne de parlamentolarda, kimsenin onların çirkinliklerinden, giysilerinden, dem vurmayı

aklına getirmemesi. Erkeklerin çirkinlikleriyle kafalarının çirkinliğinin bağdaştırılmaması. Eh ne de olsa, atalarımız söylemişler erkeklerin güzeli çirkini olmaz diye. Erkek olan atalarımız yanılmamışlar. Değerleri onlar belirlediğinden, her şey onlara göre çirkin ve güzel olduğundan, fiziksel özellikleri değerlendirmeye tabi tutulmamış. Olsa olsa ekonomik durumları, iktidarsızlıkları, kompleksleri ve ruhsal bozuklukları sorgulanır olmuş. Faaliyetlerinin, akılsızlıklarının nedenleri olarak, kellikleri, kısalıkları köselik ve sakatlıkları gösterilmemiş. Bu özellikleri aşağılama konusu edilmemiş kolay kolay. Kelliklerinden ötürü çarpık şeyler düşündükleri akla bile gelmemiş.
(Parlamentolarda kellerden geçilmemesi bundan olsa gerek.)
Yani ortaya çıkan o ki, sadece bir cinsin çirkini ve güzeli var erkek değerlerinde ve yanlış ve çarpık olan da çirkinle özdeş. Ya çarpık ve yanlış olan kaçınılmaz olarak çirkin olur, ya da çirkin olan ister istemez yanlış ve çarpık. Bu nedenle de kaka politikalar çirkinler ve çarpıklar tarafından üretilir ve de bence bu politikanın adı da olsa olsa çirkin politika olur. Biz feministleri, bugün yaptığımız türden politikalar üretmeye götüren de işte tam bu çirkin politikalar ve arkasındaki çirkin ideolojidir. Ne çirkinliğimiz ne de çarpıklığımızdır. Bizleri bu biçimde algılamakla içleri rahatlayan ve bundan zevk alan erkeklerden ve onların değerlerinden oluşmuş bir dünyada yaşamak istemeyişimiz bizim "kaka politikalar" üretmemizin nedenidir.
Tam da bu noktada ben de çıkıp, erkek egemen ideolojinin ardında çirkin erkekler vardır deseydim, işim gerçekten çok kolaylaşırdı. Alt tarafı bütün o çirkin erkekleri allayıp pullayıp, berberlere, estetikçilere gönderip güzelleşmelerini sağlayabilmem mümkün olabilirdi. Böylece biz kadınlar hem ezilip, sömürülmekten, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmekten kurtulmuş olur, hem de çevremizde bakımlı, eline yüzüne bakılır erkeklerin bulunduğu güzel bir dünyada güzel politikalar oluşturuyor olurduk. Ama ne yazık ki, ne feministleri çirkin diye damgalayarak onlardan kurtululuyor, ne de çirkinleri güzelleştirerek politikalar güzelleştiriliyor. Sonuç olarak, farkında olunmadan biz feministlerin eline, bu erkek egemen ideolojiyi sergilemek için böylesi yepyeni malzemeler verilmiş oluyor.

S.NUR

süslü

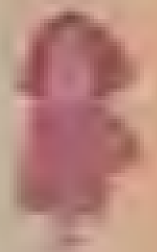

Edirne yöresinden bir supurge, Süslu Supürge: Bildiğimiz supürgeyi ayna ve renkli yunden işlemelerle süslemişler. Yaratıcı Türk Kadınından Esintiler Sergisi'nde gordum. Son derece ilginç ve başarılı bir sergiydi. Açılışı öyle herkese açık falan da değildi, ancak özel davetliler, davetiye göstererek girebilmiş içeri. Ben, halka açık olduğu iki buçuk gunde gezebildim. Birtakım görevli hanımlar sergiyi [illegible] anonim ellerin metalaşmış ürunlerini pazarlamayı düşünüyorlar... "Belli bir eğitimden geçmiş, milli ve milletlerarası ödüller kazanmış sanatçı kadınlarımız"ın herbirine en az iki metre kare yer ayrılan Plastik Sanatlar Bölümu'nde her iş tarihli, imzalı ve sanatçıların özgeçmişleri için özel bir broşur basılmış. Bu bölum işin şık kılıfı: Türk kadınının ne kadar uygar, sanatkâr, başarılı olabildiğini anlatmak için duzenlenmiş [illegible]

Serginin, sergiyi duzenleyen Turk Kadınını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı'nın amaçlarıyla asıl ilgili bölumu ise "sırf içgudusel ve yaratılıştan gelme yeteneklerini eserlerinde yansıtmış Anadolumuzun kadınları"nın elişlerine ayrılmış. Adsız kahraman kadınların işleri ne yazık ki sergilenmekten çok yörelere göre yığılmış. El emeği, göz nuru nasıl meta [illegible]

[illegible]

[illegible] bütçesine katkı" olarak görüldüğünden [illegible], bağımsızlaşma [illegible]

[illegible] r: "Her hakkı aynı [illegible] nezsiniz. Çünkü biri [illegible] bir kadının [illegible] adisesiyle, [illegible] Kadınca, Kasım 86).

[illegible]

süpürge

güçlenmelerinden yana olan bizler için, böyle bir girişimi desteklemek olanaksız. Kadınların güçlendirilmesi ailenin güçlendirilmesinden geçmez çünkü. Ancak haklarını aradıkları, toplumdaki edilgen yerden sıyrılmayı başardıkları oranda güçlenirler. Kadınların özgürleşmesinin ideolojisi yaygınlaştırılmadan ayaklarına getirilen hizmetler ise ancak hizmet sunanları güçlendirir. Yani Vakfın kendisini!..

Plastik Sanatlar Sergisi'ni gezerken, kadın milleti ulusçu olsa gerek, diye düşündüm. Bunca işi birarada görmekten ben bile zevk alabildiğime göre... Çeşitli siyasal düşünceden, toplumsal konumdan bunca kadın sanatçı katıldığına göre... "Hepimiz kadın sanatçıyız, Kadınları Güçlendirme Vakfı'nın sergisinde biraraya gelelim" demek kadınlar olarak kendi içimizden geçen çelişkiyi görmezden gelmek demek. Ulusçuluk, bu bağlamda, tam da bu değil mi?: Kadınlardan yana olanlarla, aileden yana olanları ayıramamak. Belli ki sergiye katılmayı kabul eden sanatçılar kadının aile içindeki konumuyla hesaplaşmamış kadınlar. Aile, kadınlar için kocaya hizmet, baş meslek olarak karılık ve analık, bireyselleşememe, emeğini karın tokluğuna ya da değerinin altında sunma mecburiyeti, çifte standartlı ahlâk anlayışına uyma zorunluluğu demektir. Serginin, Plastik Sanatlar bölümüne iş veren kadınların kaçı kendi için böyle bir yazgıya razı olur? Razı oldu?..

Sanırım bu boyutta toplu bir kadın sanatçı sergisi ilk kez örgütlendiği için böyle oldu bu. Ama artık kadınlar için de toplumsal cins bilinci geliştirme vakti gelmiştir: Kadınlardan yana olmakla aileden yana olmak arasındaki büyük fark anlaşıldığında, sıra, feminist kadın sanatçıların sergisine gelecek ve bugün Vakıf'ın sergisine katılanların en azından bir bölümü, ilerde, gerçekten kadınlardan yana bir iş için dayanışma gösterecek.

Türk Ailesini Güçlendirme Vakfı'nı keyifli bir sergi örgütledikleri ve kadın sanatçılarımıza, kadınlık durumları hakkında düşünme fırsatı yarattığı için kutlarım.

STELLA OVADİA

suçumuz

Yaşadıklarımdan yola çıkmak istiyorum. Bu kez farklı bir yola çıkış, bu kez bunların yalnız benim yaşadıklarım olmadığını biliyorum, bir zamanlar benim de tek başıma, salt kendimle ilgiliymişçesine yaşadığım şeylerin, artık tüm kadınların yaşadıkları olduğunu biliyorum ve sırf kadın olmaktan ötürü yaşanan suçluluk duygusunu yazmak istiyorum. Bir kadınlık durumu olan 'suçluluk duygusu'nu. Adını artık koyabildiğim 'suçluluk duygusu'nu...
Çoğu zaman çok yakından yüzyüze geldiğimiz, ama adını bile tam koyamadığımız bir durum bu, hep biz (kadınlar) yanlış adımlar atıyor, yanlış bir şeyler yapıyormuşuz gibi bir hal bu. O kadar net yaşanıyorken tam da farkedilemeyen "tamam işte, niye suçluluk duyuyorum ki?" diye bile sormaya izin vermeden yaşanan bir durum bu.

Kadınlar, yüzlerce, binlerce yıl boyunca yalnızca erkeğin eki, gölgesi, hayali olduğu düşüncesiyle beslenip, yaşamdaki varoluş yerleri dünyanın kenarından bakmak şeklinde olduğundan, salt kendilerinin yaşadıklarını bile sorgulama hakkını taşımıyorlar. Oysa duyduğumuz suçluluk duygusu, yalnızca kadın olduğumuzdan, bugüne değin dünyadaki yerimizin erkekler gibi varolmadığından yaşanıyor. Adımlarımızın ürkek olması, bugüne kadar kendi başımıza hiç adım atamadığımızdan yaşanıyor.
İçimizde bir yerlerde kök salmışcasına yerleşmiş olan bu duygu, sokakta, evde, vapurda, caddede, ilişkilerimizde (anne-çocuk, kadın-erkek, ana-kız) gündelik hayatın hemen hemen her alanında başını uzatıyor.

Otobüste, vapurda karşımıza oturup, gözlerini bize diken bir erkeğin bakışları karşısında nasıl telaşa kapılırız ansızın, onun rahatlığı karşısında biz rahatsız bir konuma düşeriz, hep suçlu olması gereken biz. Erkekler rahatça bakabilir, laf atabilir, hattâ yanımızdan geçerken, ya da kalabalık bir yerde sürtünüp, bir yerlerimizi sıkıştırabilir. Geri çekilmek, yolumuzu değiştirmek, erken duraklarda inmek, sakınmak zorunda olan hep bizler. Gece sokağa çıktığınızda, bir kadın olarak, zaten erkek alanına girmekten ötürü suçlusunuzdur. Ve dışlanıp geri plana yerleştirilip, kendilerine temizlik, bulaşık, yemek pişirme, çocuk bakımı gibi işler sunulan kadınlar, bunaldıklarında, başlarını biraz kaldırmak istediklerinde gene kendilerine değen bu suçluluk duygusu. Bitmek bilmeyen bulaşığı, çamaşırı yıkamaktan isteksizlik duyduklarında kendilerine karşı suçlu, ikinci sınıf bir konumda olarak dışarıda çalışıyor olduklarında, kadının kutsal görevi diye sunulan anneliği tam yerine getirememekten, kendilerine karşı suçlu, kocalarıyla yatağa girdiklerinde yorgun ve isteksiz olup sevişememekten kendilerine karşı suçlu. İnce bir kurnazlıkla, kadın olmayı öğrenmemiz için, bize verilen eğitimden öğrendiklerimiz sonucu hep suçlu. Acaba binlerce yıl önce tüm kadınlar, toplu bir cinayet mi işlediler de, şimdi böyle suçlular? diye sormaktan kendini alamıyor insan.
Yaptıkları işleri isteyip istemediklerini kendilerine bile soramadan, hep suskun, sessizce izlenilmesi gereken bir yol önlerinde, çizilmiş bir yol...
Değiştirmeye gücümüzün yetmediği bir kaçınılmazlık sanki ve bu yüzden kabullenmek. Yaşamımız boyunca önümüze daha doğuştan konulan suçluluğumuzu, bir yük gibi taşımak zorundayız sanki.

Ve ben kadınların kurtuluşu için yeni bir yolda yürümek, daha önce kimsenin üzerinden geçmediği bir yolda yürümek korkutucudur biliyorum. Yeni bir yolda yürümek, geriye bakınca, ne kadar yol aldığını görene kadar insanı nereye götürdüğü bilinmez bir yol gibi geliyor.
Ama, kendi varlığımızı çözmek, biz de varız demek için, kadın olmaktan artık suçluluk değil, gurur duymak için...

FILIZ A.

kadın olmak

kadın çevresi yayınları

JULIET MITCHELL

ANDREE MICHEL

LEE COMER

SIMONE DE BEAUVOIR

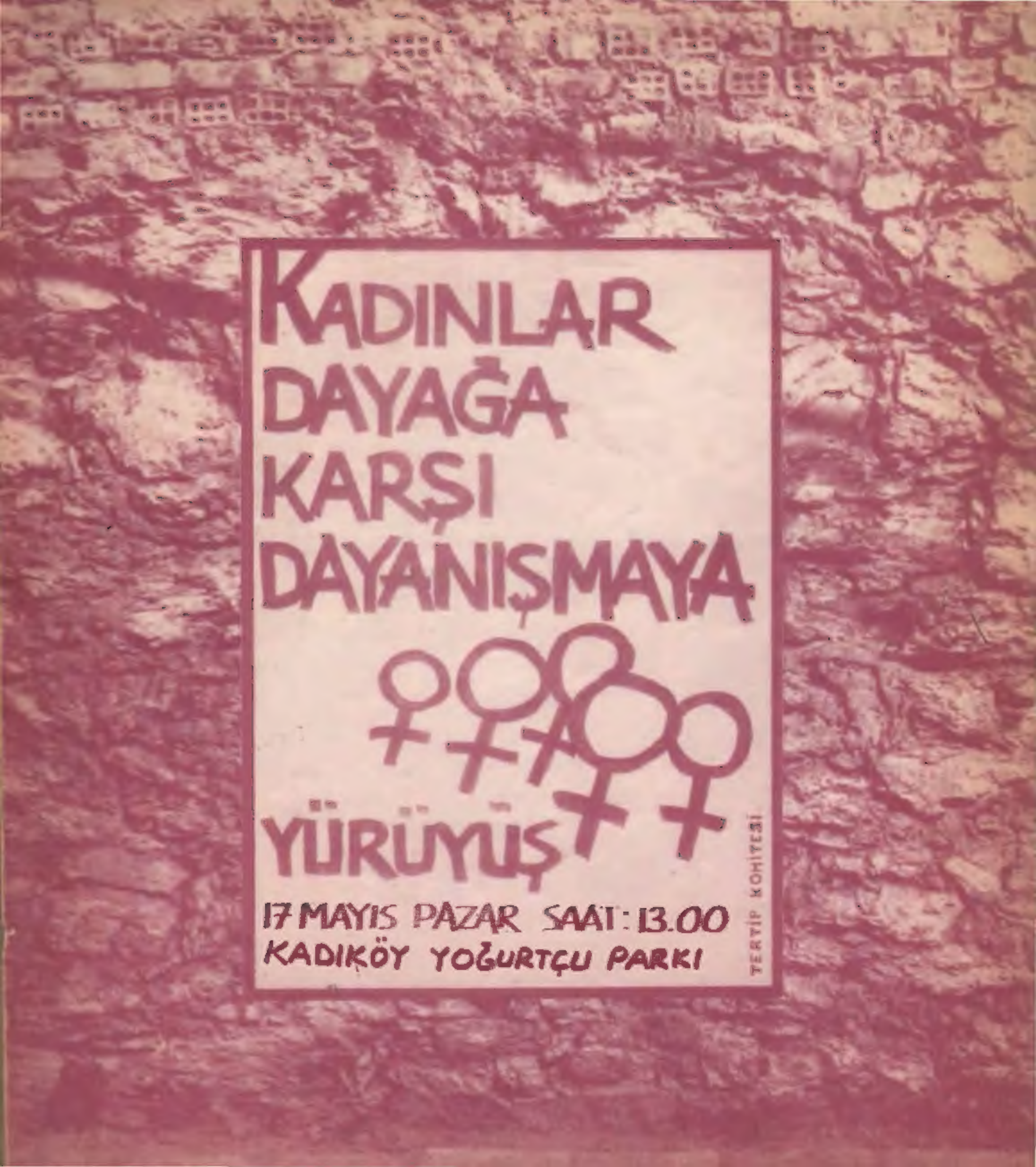
KADINLAR
DAYAĞA
KARŞI
DAYANIŞMAYA
YÜRÜYÜŞ
17 MAYIS PAZAR SAAT: 13.00
KADIKÖY YOĞURTÇU PARKI
TERTİP KOMİTESİ